

OPINIA

națională

Revistă săptămânală de informație, opinie și idei de larg interes național, editată de FUNDAȚIA „ROMÂNIA DE MÂINE”

LIBERTATE ȘI AUTORITATE

EXIGENȚELE

REPREZENTĂRII SOCIALE

Prof. dr. Aurelian BONDREA

Este evident că printre stimulii sau motivațiile reflecțiilor pe tema relației libertate-autoritate se află multiplicarea dezbaterii publice din ultimii ani, dezbateri accentuate în actuala campanie electorală, în jurul a ceea ce s-a numit și se consideră a fi **criza de autoritate**. Se vorbește despre aceasta ca o acuzație la adresa instituțiilor și organismelor puterii politice (guvern, parlament, ministere, justiție etc.), dar și ca una din trăsăturile negative, mai mult sau mai puțin accentuate, mai mult sau mai puțin verificabile și măsurabile, ale partidelor și alianțelor politice, fie la putere, fie în opoziție.

Desigur, ca în orice domeniu, și în această privință afirmațiile generale, repetarea lor șablonară ori reluarea expresiei acuzatoare în interes partizan, electoral în momentul de față, nu aduc cine știe ce folos teoretic pentru înțelegerea sintagmei **criză de autoritate**. La urma urmei, această apreciere poate avea și are în mod vădit, pe de o parte, o bună încercătură de subiectivism, datorat unor scopuri și interese conjuncturale, mai direct spus oportuniste, fiind vorba de viața socială, iar pe de altă parte, poate fi - de fapt, din aceleași „rațiuni” - rezultatul ignorării normelor bunului simț moral sau, în mod expres, deliberat,

chiar a funcțiilor specifice autorităților publice, legilor și reprezentanților sau apărătorilor de drept ai acestora.

Frecvența îngrijorătoare a încălcării legilor - pentru a lua în discuție numai un aspect - alimentează ea însăși fenomenul crizei de autoritate, implicând nefastele sale consecințe vizibile în plan social, politic, economic, moral și nu în cele din urmă, educativ. Spre exemplu, nerepectarea și încălcarea legilor, chiar a Constituției în unele cazuri, sunt de natură a eroda însăși autoritatea legilor, dar și pe aceea a instituțiilor statului abilitate în acest domeniu, alimentând nedorita criză de autoritate.

O lucrare recentă, rezultată în urma unor ample dezbateri colective, de fapt sinteză a acestora, constată cu îndreptățire: „Este de notorietate că legea fundamentală a țării continuă a fi contestată de unele forțe politice care se intitulază «democratice», în timp ce alte forțe - în primul rând, dintre cele aflate legitim la putere, inclusiv organe legale ale statului, mai ales, justiția, sau cele de ordine publică - nu intervin cu eficiență, pe măsura atribuțiilor lor și în concordanță cu prevederile Constituției, pentru apărarea **ordinii publice**. În unele cazuri, starea de expectativă rezultă din teama de a nu se spune că ar fi vorba de autoritarism și abuz de putere. Trebuie subliniat, însă, că opinia publică, mai ales ca

urmare a multor manifestări ale bunului plac și chiar anarhiei, așteaptă cu îndreptățire poziții mai ferme, acțiuni coerente din partea organelor de stat abilitate, pentru aplicarea legilor și păstrarea ordinii publice - pentru apărarea intereselor țării”.

(Continuare în pag. 6)

Pledoarie pentru reeducarea mentală

Acad. Ștefan MILCU

De la început trebuie să arătăm că termenul mai puțin cunoscut de **mental** are un sens foarte general. El semnifică activitatea cerebrală folosită pentru desfășurarea proceselor fizice, intelectuale, superioare de gândire. Creierul are structuri specializate pentru realizarea tuturor acestor forme de activitate. La naștere, omul are un creier care, potențial, le poate realiza. Până la maturitate se dezvoltă continuu prin educație și utilizare. Calitatea utilizării, reflectată în orice formă de activitate, decurge din educație, în conformitate cu obiectivele urmărite. Cu modul de realizare corect, greșit sau aproximativ.

Un exemplu negativ, cu cele mai grave consecințe în activitatea desfășurată, în această perioadă de tranziție, este inexactitatea obiectivelor de rezolvat, aproximația, acel nefericit „Las' că merge și așa!” Fără îndoială că tocmai acest fel de conduită mentală a contribuit și contribuie încă la realizarea necompetitivă, sub raport calitativ, a oricărui produs. Totul este generat aici de un mental insuficient educat sau pervertit prin ignoranță sau superficialitate. Această criză a mentalului este generată, în actuala perioadă de tranziție, și de faptul că mentalul se poate mai greu sustrage de sub dominația așa-zisei egalități totalitare. În plus, pe lângă alte cauze social-economice și umane, apare și sursa șomajului.

Sper ca acest eseu să genereze o atitudine pozitivă, care, de altminteri, constituie și justificarea termenului neobișnuit de **reeducare a mentalului**, adică a întregului proces de gândire a fenomenelor.

Permanențe românești

- CONSTANTIN STERE
- GEORGE DIMA

Pag. 8

Gânduri la început de an universitar

Acad. Cristofor I. SIMIONESCU

La peste jumătate de veac de contact nemijlocit și slujire devotată, după puteri, a școlii superioare românești, constat că emoțiile din pragul unui nou an universitar nu s-au diminuat în intensitate, că spiritul haretian acționează necorodată de scurgerea vremii. Dascălii, de pe întreg cuprinsul țării, sunt chemați să educe și instruiască o nouă promoție de tineri, care aspiră să se modeleze în amfiteatre, biblioteci, laboratoare etc., să beneficieze de numeroasele pârghii universitare care alimentează „procesul” cunoașterii și netezesc calea către adevăr.

Cu siguranță, noi, românii, într-o perioadă istorică scurtă, am durat o școală temeinică, pe o fundație cultural-științifică

solidă, dovedind însușirile necesare spre a recepta înalta învățătură. Neclaustrați în „turnul de fildeș”, am aspirat idei și cunoștințe din lumea civilizată, ne-am îmbogățit cu contribuții proprii și afirmat ca popor dornic de progres pe toate planurile, dinamic, inteligent și creator.

Pe aceste temeuri, ce se pot riguros argumenta prin nume și fapte, definitiv încorporate în patrimoniul valorilor naționale, se bazează optimismul meu privitor la viitorul școlii și speranțele legate de permanenta sa ascensiune.

Gândurile mele purced din convingerea că tineretul nostru este capabil să-și însușească cunoștințe și deprinderi care

sublimează din știința și cultura universală, proprii epocii din preajma unui nou mileniu, iar dascălii școlii superioare nu sunt cu nimic mai prejos decât cei din universitățile lumii occidentale.

Desigur, procesul în curs al modernizării învățământului românesc ridică probleme complexe, nu atât pentru fundația și tradiția sa pozitivă, cât cu precădere de ordin suprastructural, calitativ, de încorporare a disciplinelor noi și pătrundere, în teritoriile de frontieră, a zonelor insuficient explorate.

Există, totuși, în viața noastră universitară, unele fenomene asupra cărora ar trebui să acționăm cu mai multă vigoare.

(Continuare în pag. 6)

• Reconsiderări necesare

Pag. 6

• Veleități imperiale

Pag. 7

• Subiectivism în judecarea istoriei

Pag. 7

O nouă apariție la Editura Fundației „România de Mâine”

Îmbinarea izbită a analizei științifice cu aderența la cotidian și sensibilitatea la marile frământări ale epocii conferă culegerii de studii despre raporturile dintre opinia publică, democrație și statul de drept, funcția clar demonstrată de expresie a opiniei publice, de carte ce se adresează atât omului de știință, profesorului de la catedră, cât și studentului sau omului de pe stradă, promițându-le o lectură interesantă, teme de meditație, argumente pentru o atitudine socială pozitivă.

Pagina 5

SOCIETATEA ȘI STUDIUL POLITICII

Sistem și dinamică în raporturile politice

Dr. Ion MITRAN

2. Ca sistem global, cuprinzând ansamblul relațiilor, proceselor și activităților umane, societatea include modul de organizare a acestora, în funcție de specificul activității umane, în procesul creșterii bunurilor materiale și spirituale necesare existenței și dezvoltării.

În ansamblul ei, societatea poate fi considerată un sistem macrosocial, alcătuit dintr-un ansamblu de elemente aflate în conexiune și interacțiune reciprocă, reunind în sine un întreg cu funcții și caracteristici proprii, calitativ distincte. Ordinea lăuntrică a oricărui sistem, deci și a celui macrosocial, este dată de natura și dinamica relațiilor dintre părți și întreg, funcționând ca legături sau raporturi dintre sistem și subsistemele ce-l compun.

În interiorul sistemului social global ființează o diversitate de subsisteme care, luate fiecare în parte, acționează sau funcționează de sine stătătoare, ca entități cu specific, relații, dinamică și activități proprii. Astfel, societatea omească, adică sistemul social global-mondial, este alcătuită, în primul rând, din subsisteme naționale care se află în strânsă interdependență și se dezvoltă relativ autonom.

Dar și la scară națională există un sistem global alcătuit, la rândul său, din subsisteme, precum cel economic (sfera producției, consumului și schimbului); cel social (structura și raporturile dintre categoriile și grupurile sociale existente la un moment dat); cel spiritual și, evident, cel politic. Acesta este constituit din ansamblul relațiilor politice, instituțiilor și organizațiilor politice, aflate permanent sub incidența și influența concepțiilor politice privind modul de conducere și organizare a societății.

Dintr-un alt unghi de vedere, al procesului firesc de modernizare politică, adică de înnoire continuă, de „actualizare” a sistemelor politice, există sisteme tradiționale (așezate, confirmate, relativ echilibrate), de tranziție (în proces de schimbare de fond, esențială) și sisteme moderne (reăzestate structural în raport cu cele mai recente aspirații umane). Această departajare este însă relativă, știut fiind că, spre exemplu, ceea ce este modern poate deveni tradițional, iar ceea ce este tradițional intră în „tranziție” pentru a se moderniza în raport cu noi aspirații, tendințe sau condiții.

Analitic, privită ca sistem social global, societatea omească nu poate fi redusă doar la una ori câteva din componentele sale și nici nu reprezintă suma aritmetică a acestora; ca sistem complex, sistemul social este deschis, capabil de autoreglare și autop perfecționare; în același timp, fiecare componentă a sa constituie un subsistem, cu propria sa autonomie

relativă încă mișcarea sistemului social în ansamblu se manifestă atât prin acțiunea întregului asupra părților componente, cât și prin interacțiunea subsistemelor.

Cât privește sistemul politic, acesta reprezintă un subsistem al sistemului social global care cuprinde relațiile politice, instituțiile politice și concepțiile politice; el asigură organizarea și conducerea de ansamblu a societății, funcționalitatea ei. Ca parte componentă a sistemului social global, sistemul politic se află în strânsă interacțiune cu celelalte subsisteme, pe care le influențează sau de care, la rândul său, poate să fie influențat. Sistemul politic slujește și trebuie să slujească atât societatea în întregul ei, cât și fiecare subsistem în parte, înteresele generale ale societății, cât și pe cele individuale.

Literatura de specialitate învederează că nu există o definiție unanim acceptată a sistemului politic, după cum nu există o definiție satisfăcătoare nici în ce privește conceptul de sistem social global sau conceptul de sistem în general; sfera noțiunii de sistem și chiar demersul sistemic diferă de la un autor la altul. Cu toate acestea, majoritatea politologilor contemporani înțeleg prin sistem politic, ansamblul relațiilor politice, al instituțiilor politice, al concepțiilor politice și al raporturilor dintre ele, ansamblu caracteristic unei anume societăți, la un moment dat.

Însă nu este vorba numai de delimitarea conceptuală, ci și de cerința logică a descifrării caracterului structural și funcțional al sistemului politic, în sensul relevat anterior, potrivit căruia, reprezentând un subsistem al sistemului social global, sistemul politic apare ca fiind alcătuit din anume instituții politice, iar în concordanță cu capacitatea sa de a asigura organizarea și conducerea societății, a sistemului social în ansamblu se impune atenției funcționalitatea sistemului.

Constituit din ansamblul structural de instituții și relații specializate, de trăsături care se condiționează reciproc, sistemul politic asigură funcționarea sistemului social global. Natura și configurația instituțiilor, relațiilor, concepțiilor politice, formelor de acțiune, normelor și valorilor politice determină rolul specific al sistemului politic în viața socială.

Între componentele sistemului politic sunt de menționat relațiile politice, respectiv acele legături, raporturi care se stabilesc între diferite categorii și grupuri sociale în calitate lor de agenți și care coordonează sau asigură acțiunile vizând satisfacerea intereselor lor în raport cu puterea de stat. Din această perspectivă, relațiile politice sunt raporturi între grupuri de indivizi, între partide și orga-

nizații politice, între acestea și puterea politică; de asemenea, sunt relații politice legăturile, raporturile dintre națiune și naționalități, respectiv relațiile interetnice. Împreună, toate aceste legături, desfășurându-se pe plan intern, se regăsesc sub denumirea de relații naționale, spre deosebire de relațiile interetnice, care sunt relații politice internaționale.

Relațiile politice sunt constituite de acea parte a relațiilor sociale în care indivizii, grupurile sociale, comunitățile umane acționează conștient pentru organizarea și conducerea societății. Raporturile ce se stabilesc în acest proces nu se confundă cu ansamblul relațiilor sociale sau alte componente ale acestora, relațiile politice (reprezentând relațiile sociale în care indivizii și categoriile sociale intră în mod deliberat pentru realizarea anumitor scopuri privind organizarea și conducerea societății), întrucât au un caracter programatic. Ele au, în același timp, un caracter organizat, exprimându-se prin intermediul instituțiilor politice, al unor programe și platforme politice care urmăresc anumite țeluri. Relațiile politice sunt în cele din urmă raporturi cu puterea politică sau relații directe de putere, acționând ca un mecanism de conducere a societății, într-o diversitate a formelor lor de manifestare și o dinamică specifică. În mod concret, relațiile politice sunt cele ce se stabilesc între partide, între diferite instituții, între cetățeni și puterea de stat, între partide și stat. Un loc aparte ocupă relațiile politice dintre state sau grupuri de state, ipostază în care poate fi invocată, examinată și sfera geopolitică.

O componentă definitorie a sistemului politic, indicând gradul de organizare politică a societății la un moment dat, se referă la instituțiile politice, (statul, principala și cea mai veche dintre ele, partidele politice, grupurile de presiune etc.). Este de reținut că nu orice organizație sau instituție din societate este și una politică, ci numai acelea care se implică în problema puterii politice. Asemenea instituții politice se constituie în cadrul sistemului național, ca și pe scară internațională, ele aflându-se în raporturi de alianță, de cooperare sau de opoziție, de conflict. (Va urma)

COLEGIILE REVISTEI „OPINIA NAȚIONALĂ”

COLEGIUL PENTRU REFORMĂ ȘI RELANSAREA ECONOMIEI NAȚIONALE

- Acad. Alexandru Bărlădeanu
- Acad. Anghel Rugină
- Acad. N.N. Constantinescu
- Acad. David Davidescu
- Prof.dr. Constantin Ionete
- Prof.dr. Ivanciuc Nicolae-Văleanu
- Prof.dr.doc. Alexandru Zanfir
- Prof.dr. Mircea Druc
- Prof.dr. Alexandru Albu
- Prof.dr. Mihai Părăluță
- Prof.dr. Gheorghe Zaman
- Prof.dr. Petre Mălcomete
- Prof.dr. Mihai Dumitrescu

- Prof.dr. Ștefan Lache
- Alexandru Mironov
- Adrian Pănescu
- Prof.dr. Ion Rebedeu
- Prof.dr. Ion Mihail Popescu
- Prof.dr. Gheorghe Cazan
- Prof.dr. Ion Tudosescu
- Prof.dr. Tiberiu Nicola
- Prof.dr. Virgil Constantinescu
- Prof.dr. Mihai Merfea

COLEGIUL PENTRU DOCTRINE POLITICE ȘI PROBLEME ALE RELAȚIILOR INTERNAȚIONALE

- Valentin Lipatti
- Dr. Ion Mitran
- Prof.dr. Florea Duduță
- Prof.dr. Mircea Nicolaescu
- Prof.dr. Marin Voiculescu
- Ion Mărgineanu
- Dan Lăzărescu
- Prof.dr. Ion Zară
- Prof.dr. Constantin Mecu
- Prof.dr. Marin Nedelea
- Prof.dr. Constantin Vlad
- Dr. Nicolae Ecobescu

COLEGIUL PENTRU PROBLEMELE SĂNĂTĂȚII ȘI PROTECȚIEI SOCIALE

- Acad. Nicolae Cajal
- Acad. Constantin Bălașescu-Stolnici
- Prof.dr.doc. Iulian Mincu
- Prof.dr.doc. Victor Ciobanu
- Prof.dr. Caius Traian Dragomir
- Prof.dr. Andrei Firiță
- Prof.dr. Dorin Sarafoleanu
- Prof.dr. Ioan Pop D. Popa
- Prof.dr. Nicolae Ursea
- Prof.dr. Ștefan Costea
- Prof.dr. Gheorghe Răboacă

COLEGIUL PENTRU PROBLEMELE JUSTIȚIEI, STATULUI DE DREPT ȘI DEMOCRAȚIEI

- Acad. Ion Filipescu
- Acad. Vasile Gionea
- Prof.dr. Gheorghe Uglean
- Prof.dr. Antonie Iorgovan
- Prof.dr. Adam Popescu
- Prof.dr. Nicolae Popa
- Prof.dr. Andrei Popescu
- Prof.dr. Victor Dan Zlateescu

Director:

Prof.dr. AURELIAN BONDREA

Slujind o cauză nubilă

Aniversarea revistei bilingve „Együtt-Ímpreună”

CONCURS de admitere la UNIVERSITATEA „SPIRU HARET”

UNIVERSITATEA „SPIRU HARET” organizează concurs de admitere la următoarele facultăți, pentru care, prin hotărâri judecătorești, rămase definitive, au fost anulate rapoartele C.N.E.A.A. de neautorizare:

- Marketing și Comerț Exterior;
- Limba și Literatura Română;
- Matematică - Informatică;
- Geografie;
- Muzică.

Înscrierea la concursul de admitere și desfășurarea examenelor au loc după cum urmează:

- În perioada 10 - 20 octombrie 1996: înscrieri pentru toate facultățile menționate.
- În perioada 21 - 30 octombrie 1996: concursul de admitere.
- Informații privind înscrierile și desfășurarea concursului de admitere se pot obține la Secretariatul Universității „Spiru Haret” - Palatul Sporturilor și Culturii, București, precum și la telefoanele: 330.55.98; 322.23.89 (telefoane directe) și 330.40.40./int. 183, zilnic între orele 8-16.

S-au împlinit cinci ani de când a apărut primul număr al revistei bilingve „Együtt-Ímpreună”, editată de Asociația Culturală Purttătoare a aceluiași nume și a aceluiași nobil ideal: slujirea cauzei prieteniei și înfrățirii, a hunei conviețuirii dintre români și maghiari. Publicând toate articolele, reportajele, poeziile etc., din cuprinsul fiecărui număr, atât în limba maghiară, cât și în limba română, revista militează pentru apropierea prin cunoaștere reciprocă a culturilor celor două popoare, cărora destinul istoric le-a hărăzit să trăiască împreună, în același spațiu european, în bună înțelegere și cu înțeleaptă înțelegere a fiecăruia pentru viața și istoria, pentru limba și cultura, idealurile și aspirațiile celui alt.

Evenimentul aniversar a prilejuit o manifestare artistică în tonul și pe măsura obiectivelor urmărite cu consecvență și lăudabilă tenacitate de revista și redacția în fruntea cărora se află scriitorul și ziaristul Hajdu Győző, publicist prolific și remarcabil pentru frumusețea și profunzimea scrisului său, pentru pasiunea și onestitatea cu care susține, zi de zi, idealul înfrățirii româno-maghiare, pentru îndemnul la credință neștirbită, la loialitate față de patria comună - România, ai cărei cetățeni egali în drepturi sunt toți fiii săi, indiferent de naționalitate.

Programul artistic - desfășurat la 10 octombrie a.c., pe scena sălii Amfiteatrului Național din București - a demonstrat, punct cu punct, cum poate fi servită prin artă ideea de cunoaștere și apropiere între popoare.

Eminescu, Blaga sau Goga, traduși în maghiară de un poet de primă mărime - Baranyi Ferenc, venit special de la Budapesta pentru a cinsti această aniversare.

Lieduri inspirate din creația unor cunoscuți poeți maghiari și români, cântate de chiar compozitorii lor - Kassai Franciska, de asemenea, sosită de la Budapesta pentru această manifestare culturală pusă sub semnul prieteniei.

Eminescu, dar și folclorul secuiesc, recitate cu mult patos și talent de actrița Adam Erzsébet, au făcut de neuitat această serată culturală demnă de toată lauda.

În deplin acord cu spiritul general al programului, dar cu originalitatea sa inconfundabilă, Cenaclul „Totuși iubirea”, condus de poetul senator Adrian Pănescu, a oferit cu generozitate o suită de cântece și poezii care au stârnit, pe bună dreptate, entuziasmul și aplauzele sutelor de spectatori.

Transmitem, pe această cale, revistei „Együtt-Ímpreună” și colaboratorilor săi un salut prietenesc din partea „Opinie naționale” și mult succes publicisticii pe care o promovează pentru a servi o cauză mai mult decât nubilă, într-un moment când evenimentele și evoluțiile din acest spațiu european impun, în prim planul opiniei publice, inițiativa reconcilierii istorice româno-ungare. Împreună să o sprijinim așa cum se cuvine, așa cum o cer interesele fundamentale ale ambelor popoare!

PUNCTE DE VEDERE

O problemă deschisă:

SECURITATEA ALIMENTARĂ

Prof. dr. Mircea LEONTE, deputat

Există o mare diferență între ceea ce suntem noi, românii, și ceea ce putem fi. Această diferență se poate micșora treptat, printr-o politică socială înțeleaptă la nivelul statului și o politică democratică nu numai la nivelul statului și al structurilor sale - Parlament, ministere, administrație publică etc., ci și la nivelul oricărui sistem social: instituție, întreprindere etc.

Este necesar un **management democratic**, în care, la fel ca într-un organism viu, fiecare structură ierarhic organizată participă creator la efortul comun al sistemului, nu numai de supraviețuire, dar și de progres.

În prezent, situația cea mai dificilă din țara noastră este cea a bugetului familial; cea 50% din acest buget, iar după unele statistici chiar 60-65%, se cheltuiesc pentru alimentație. Aceasta este o problemă care frământă populația și se cere a fi rezolvată cu cea mai mare urgență, prin măsuri strategice pe termen scurt și lung.

Iată de ce agricultura și industria alimentară, dezvoltarea lor sunt și trebuie să devină problema prioritară a statului, căci ele asigură securitatea alimentară a populației.

Actuala criză agro-alimentară este o situație neconformă cu potențialul natural, economic și uman existent în țara noastră.

Țăranul, proprietar, este un element de stabilitate, de echilibru social, dar dispariția unor exploatații în care se puteau aplica tehnica modernă a creat dezechilibre enorme. A înlocui peste noapte marele producător cu micul cultivator, lipsit de capital și inventar agricol, a avut ca rezultat diminuarea bruscă a producției. A repara aceste greșeli, aceste „pariuri cu agricultura” necesită timp și eforturi, mai ales manageriale și financiare. Căci este foarte greu să repara după ce ai stricat. Restructurarea - așa cum s-a demonstrat în Occident, în ultimii 40 de ani, când s-a trecut în toate țările de la exploatații mici la exploatații optime - înseamnă structuri organizatorice de tip cooperatist pentru aprovizionare, producție, desfacere, creditare, într-un cadru metodic și științific organizat, adecvat situației și specificului fiecărei țări.

Importul masiv de produse agro-alimentare a concursat neobișnuit producția agricolă și industria alimentară românească. Decapitalizarea, prin creșterea bruscă, în anul 1992, a dobânzilor bancare, a înrobit financiar întreprinderile agricole și alimentare, precum și asociațiile de producători.

Măsurile luate, în ultimii ani, mai ales prin Legea 83/1993, au condus uneori la ameliorarea situației, la oprirea declinului și amânarea falimentului din agricultură și industria alimentară.

O strategie pe termen scurt, mediu și lung pentru îmbunătățirea situației în agricultură și industria alimentară a fost elaborată, în anul 1994, de către

Forumul național pentru agricultură, dar efectele sunt încă minime.

Problema principală o constituie recapitalizarea agriculturii și industriei alimentare și re tehnologizarea întregului sector în vederea dublării producției pe locuitor, lucru posibil de realizat în condițiile gospodăririi raționale a resurselor funciare și umane, ale sprijinului financiar și protecției vamale a importului și exportului de produse agro-alimentare, ale importului fără taxe vamale al utilităților. Asemenea măsuri legislative de protecție

au început să fie legiferate. Se impune legiferarea de urgență a instituțiilor cooperatiste de credit agricol cu dobândă bonificată. Agenția pentru dezvoltarea și amenajarea rurală va permite mobilizarea resurselor pentru valorificarea superioară a tuturor terenurilor și a factorului uman, pentru stoparea declinului ecologic și reorganizarea exploatațiilor agricole.

De o importanță mare este îmbunătățirea securității alimentare a populației și a bugetului familial consumat pentru alimente, care s-ar putea realiza, în opinia noastră, pe două căi:

1. Eliminarea verigilor intermediare parazitare din procesul de desfacere a produselor agro-alimentare care, de obicei, dublează sau chiar, uneori, triplează prețul produselor de pe piață.

2. Realizarea unui parteneriat între întreprinderi și instituții și sistemele asociative din agricultură, pe bază de contracte, prin care să se realizeze aprovizionarea satului cu mijloacele necesare, exploatarea în comun a unor terenuri ale primăriilor sau ale asociațiilor, în mod deosebit pentru legumicultură, și aprovizionarea directă a cantinelor și centrelor de

desfacere de pe lângă întreprinderi și instituții la prețuri reduse.

În felul acesta, ar scădea mult bugetul familial necesar salariaților pentru alimente și s-ar realiza o simbioză între sat și oraș cu consecințe economice, culturale și sanogene care s-ar putea observa într-un termen foarte scurt.

Măsurile care se pot lua pentru îmbunătățirea securității alimentare a populației sunt multiple. Ele pot constitui o bază pentru dezbateri la toate nivelurile, în special în mass-media. Inteligența specifică românului trebuie și poate fi folosită pentru structurarea sistemelor economice și sociale, și nu pentru destabilizare, așa cum s-a întâmplat cu câțiva ani în urmă, ceea ce a condus la îmbogățirea peste noapte a unora, datorită lipsei de informație a majorității. Numai un sistem de democrație socială a conducerii statului poate repara greșelile trecutului și mobiliza forțele națiunii pentru structurarea sistemului economico-social, de natură să protejeze populația și să mobilizeze toate forțele pentru a diminua prăpastia care mai există între ceea ce suntem noi, românii, și ceea ce putem fi.

problemele pe care le abordează.

Punerea în discuție a acestor elemente are semnificație și poate aduce unele contribuții la clarificarea, precizarea și specificarea unor esențiale probleme teoretice și conceptuale, a căror actualitate și utilitate nu mai trebuie să fie demonstrate.

Prima dintre acestea este cea referitoare la **definiția contemporană a sectorului agricol**, ca sector economic de bază al sistemului economiei naționale. Aceasta, întrucât, pentru unii (în special, din SUA), termenul de „agricultură” se referă numai la cele mai mari ferme agricole, superproductive și practicând o agricultură intensivă, deci, unități economice din cele mai rentabile, care produc, în principal, pentru obținerea de profit maxim. Agricultură de acest tip este esențialmente o agricultură „comercială”, care nu cuprinde micile unități agricole sau pe cele ce se ocupă numai parțial cu producția agricolă și nici nu se referă la elementele privind producția alimentară sau mediul rural, în general.

Pentru alții, sectorul agricol este considerat în sens mai larg, în definiție fiind incluse nu numai unitățile agricole, ci și mediul fizic, economic, social și politic în care se practică agricultura și producția agricolă. Pe această bază se introduce în dezbateri o nouă concepție asupra agriculturii și mediului rural, care constituie o unitate socio-politică și economică, formată atât din unitățile agricole de producție, cât și din celelalte unități economice și rezidențiale rurale sau urban-rurale în care trăiește o parte mai mare sau mai mică a populației; o populație, de obicei, cu venituri mai mici și cu nivele de trai mai scăzute. În această perspectivă, sectorul agricol este considerat mai mult în orizont social, nu economic, accentuându-se problemele sociale pe care le ridică, politici speciale pe care le reclamă (pentru utilizarea integrală a resurselor umane, ridicarea nivelului de trai și a veniturilor populației, reducerea sărăciei rurale, a subnutriției, bolilor etc.). (Va urma)

Dezvoltarea rurală condiționează ECONOMIA DE PIAȚĂ

Prof. dr. Ștefan COSTEA

Natura, dimensiunile, complexitatea și problematica amplă pe care o generează sistemele agro-alimentare și rurale contemporane impun susținute preocupări pentru elaborarea teoretică, identificarea și determinarea acțiunilor practice, eficiente, necesare asigurării condițiilor optime ale dezvoltării agro-rurale viabile și performante. De aceea, nu e de mirare că, în ultimii ani, o serie nouă de modele, strategii și programe menite, pe de o parte, să explice, iar pe de altă parte, să inspire politicile dezvoltării agrare au fost elaborate și propuse. Ele au fost dezvoltate din perspective multiple și în modalități diferite, fie prin derivare deductivă din teorii generale asupra domeniului, fie construite pe baze de date empirice, rezultate din investigarea nemijlocită a unor serii de situații și cazuri concrete, fie agregate din studii mai extinse și aprofundate asupra unor experiențe individuale, semnificative, atât pentru teoria, cât și pentru metodologia și practica economică și socială.

Fiecare din tipurile de modele propuse oferă seturi întregi de concepte utile și de exemple care merită să fie luate în considerare și valorificate. Nimeni nu pretinde, însă, că, din perspectiva unor teorii generale ale dezvoltării agro-alimentare și rurale, acestea sunt pe deplin satisfăcătoare și că, deci, nu mai pot fi perfecționate sau depășite; atât în ceea ce privește punctele de vedere sau modul de abordare a problematicii și al teoriei, cât și în ceea ce privește metodologia sau raporturile dintre stat, guverne și agricultură; ca și în privința concepțiilor asupra idealului uman sau al celui social.

Ceea ce este interesant de observat, din punctul de vedere al analizei de conținut a acestora, este faptul că, peste tot, reprezentanții cercetării științifice se situează pe poziții diferite și tratează în orizonturi diferite problemele cu care se

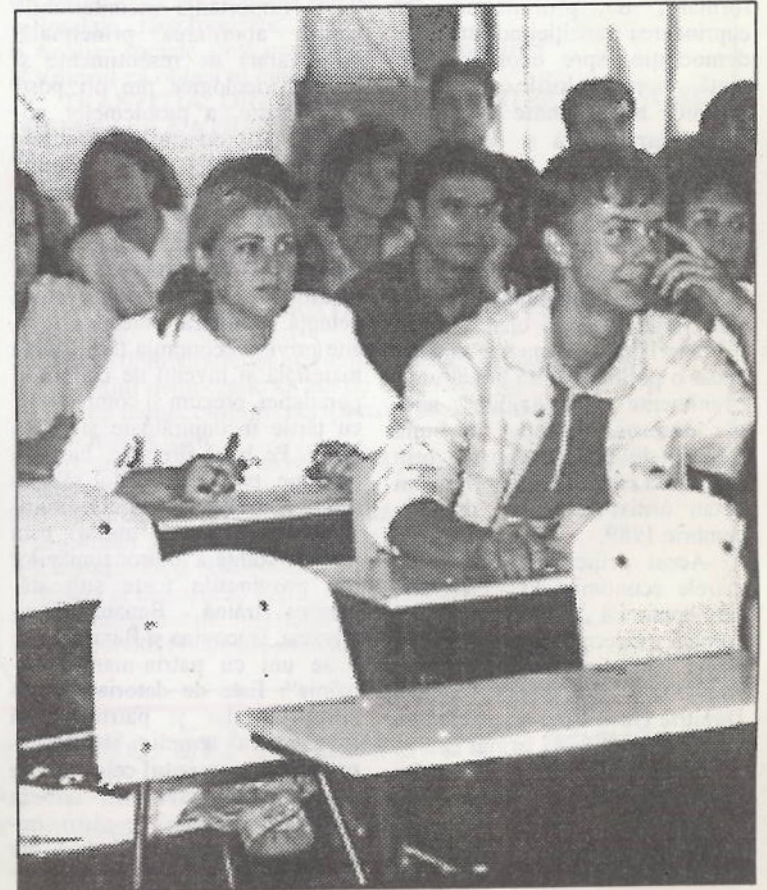
confruntă, în raport cu specialității care lucrează în instituții și organizații economice agricole sau rurale. Astfel, pentru reprezentanții **teoriilor (indeosebi neoclasice)**, fundamentul dezvoltării economice îl reprezintă piața liberă, deschisă și competitivă; pentru cei ai **neomarxismului contemporan**, economia centralizată, echitabilă, egalitară. În ceea ce privește rolul statului în economie, pentru primii, acesta ar trebui să fie „atât de mic pe cât este posibil”, în timp ce pentru ceilalți, „atât de mare pe cât de mult este posibil”. Factorul de producție de bază este, pentru unii, individul, ca sursă a maximizării profitului, pentru alții, omul, ca membru al unor clase sociale, situate în relații conflictuale; pentru unii, societatea ideală este cea bazată pe economia de piață liberă, descentralizată, dirijată de o „mână invizibilă”, pentru alții - cea socialistă, central dirijată și planificată.

Spre deosebire de reprezentanții științei, cei ai instituțiilor și organizațiilor specializate, angrenați, în principal, în acțiunea socială practică, se raportează în mod specific, atât la teoriile științifice propriuzise, cât și la rolul guvernelor în dezvoltarea economică sau la modelul economic și social existent sau dezirabil. În consecință, utilizând achizițiile teoretice, ei se concentrează în mod deosebit asupra metodologiilor și metodelor de acțiune, inducând perspective mai pragmatice, viziuni mai largi, multidisciplinare, subordonate soluționării problemelor cu care se confruntă. De aceea, pentru ei, guvernarea și guvernanții constituie instituții fundamentale, care îndeplinesc și trebuie să îndeplinească roluri și funcții importante și în dezvoltarea sectorului agricol și rural al societății. Pentru ei, omul este o realitate mult mai complexă și mai concretă, apărând ca o ființă socială

interdependentă, care există și acționează în organizații economice și sociale, capabile să dea coerență activității comune a oamenilor, îndreptată spre realizarea unor scopuri multiple: economice, fără nici o îndoială; dar și sociale, culturale, spirituale, singurele capabile să confere sens și valoare vieții individuale și comunitare a oamenilor.

Toate aceste realități sunt în măsură să explice de ce specialiștii practicieni sunt mult mai deschiși față de concepte, teze sau idei, provenind din diferite discipline științifice și tratează realitățile, inclusiv valorile, pe baza cunoașterii directe, nemijlocite, a contextelor și a unităților în care lucrează și trăiesc; ceea ce le conferă nu numai o anumită identitate proprie, ci și o ascendență față de ceilalți parteneri în soluționarea

La Universitatea „SPIRU HARET”

ECOUL UNUI STUDIU FUNDAMENTAL, DE LARG INTERES

Reabilitarea recursului la știință

Prof. dr. Mircea NICOLAESCU

Așa s-ar putea intitula lucrarea „Starea națiunii 1918-1996. Concluzii și opțiuni pentru România de Măine, pentru Viitorul Poporului Român”, prezentată nu de mult de Fundația „România de Măine” opiniei publice.

Rod al unei bogate activități de dezbateri și confruntări de idei asupra problemelor vitale ale societății românești, în consiliile științifice ale Fundației, timp de mai bine de cinci ani, cu participarea nu numai a propriilor cadre didactice și de investigație, dar și a numeroase personalități proeminente din lumea academică și universitară a țării, cu specialiști de binecunoscută competență din aproape toate domeniile vieții sociale, lucrarea sintetizează concluzii, sugestii și propuneri ale acestor dezbateri; multe din acestea au fost prezentate prin revista Fundației „România de Măine”, „Opinia națională”, prin cărțile editate ori prin sinteze și propuneri trimise direct forurilor și instituțiilor interesate.

Lucrarea este, în primul rând, rodul înțelegerii de către Fundația „România de Măine” și colectivele științifice din structurile acesteia, de către cercul larg de participanți la dezbateri, a **rolului societății civile în reconstrucția postdecembristă a țării și reintegrarea națională în curentul progresului omenirii**. Democratizarea vieții sociale și edificarea statului de drept nu pot ignora izvorul de creativitate științifică națională și contribuția bogatului potențial uman de investigație, de care dispune țara noastră, la rezolvarea problemelor deosebit de complexe, necuprinse ori imposibile de valorificat, potențial care nu poate fi, însă, gestionat la întreaga sa capacitate de structurile administrativ-statale. Mesajul de bază pe care această lucrare își propune să-l transmită este acela că o asemenea transformare, de profunzimea și cuprinderea tranziției noastre spre democrație, spre economia de piață, spre valorile dreptului umanitar **nu se poate realiza la întâmplare, fără o temeinică analiză și estimare a realităților de la care se pornește și a unor obiective bine definite, fără utilizarea celor mai noi metode științifice, așa cum dovedește practica contemporană.** „În absența unei strategii clare - scria Nicolae Titulescu - nu mai rămâne decât o politică lăsată pradă unor evenimente imprevizibile”, adevăr dureros, perceput în bună măsură de poporul nostru prin propria sa experiență în primii ani ce-au urmat revoluției din decembrie 1989.

Acest principiu, relevat de marele economist I.C. Galbrath, care spune că „în societatea economică modernă, reforma rezultă direct din diagnostic”, ne demonstrează câtă dreptate a avut Dimitrie Gusti când a apreciat, cu șapte decenii în urmă, că o transformare autentică a societății românești nu se poate înfăptui fără o temeinică studiere a satului românesc, comunitate fundamentală în acel timp, sub toate as-

pectele vieții sale diurne, tradiționale, economice și spirituale, și a edificat, în acest scop, una din cele mai remarcabile școli de anchetă sociologică din lume.

O altă idee asupra căreia lucrarea invită nu numai la meditație, ci și la o clară atitudine este nevoia de precisă înțelegere a faptului că entitatea socio-politică și economică ce definește cadrul și trăsăturile fundamentale ale tranziției noastre, ca proces de reîncastrare în lumea modernă, a valorilor dreptului umanitar și civilizației informaționale, este **națiunea**, definitorie atât pentru procesele ce au loc în interiorul societății, cât și pentru relațiile cu restul lumii. Este vorba de națiune ca sistem social integrat și integrator, ce îmbină organic, intercorelat în conținutul și funcționarea sa, comunitatea de teritoriu, de origine și limbă, cu dănuirea istorică, viața economică și care recunoaște atât între membrii săi, cât și față de restul lumii aceleași așezăminte legale, aceiași putere organizată și ordine statală. Titlul „Starea națiunii 1918-1996” nu este ales întâmplător; el are în vedere tocmai faptul că știința și practica politică de azi definesc, în acest cadru, toate condițiile determinante ale vieții omului, ale relațiilor sale cu natura și semenii săi, cu restul lumii și trebuie să le abordeze într-o intercorelare sistematică, așa cum coexistă în realitate. Națiunea în întregul său, prin intermediul unor categorii intrinsece sau subsumate, precum interesul național, relațiile dintre majoritate și minorități sub diferite aspecte: religioase, etnice, profesionale etc., îi definesc valențele și acțiunea în jurul unor **valori-năzuințe** unanim recunoscute. Coeziunea și forța transformatoare a națiunii, rolul său - considera Nae Ionescu - izvorăsc din „comunitatea de destin” a tuturor membrilor săi.

O importanță incontestabilă pentru abordarea principală, despovărată de resentimente și obsesii ideologice pre ori postdecembriste, a problemelor viitorului țării noastre o constituie plasarea analizei „stării națiunii” pornind de la anul 1918 și până în zilele noastre și așezarea, în cadrul acestei perioade, a celorlalte momente la locul convenit, potrivit datelor de neîndoieală competentă științifică, obiectivă folosite privind economia țării, starea materială și nivelul de cultură al populației, precum și comparațiile cu țările înconjurătoare și restul lumii. Pe bună dreptate, lucrarea propune, prin însuși titlul său, ca reper, anul 1918, data constituirii „statului național unitar prin propria voință a tuturor românilor din provinciile foste sub stăpânirea străină - Banatul, Transilvania, Bucovina și Basarabia de a se uni cu patria-mamă, România”. Este de datoria noastră științifică dar și patriotică să așezăm ca temelie istorică a mesajului **momentul celei mai de seamă înfăptuiri din istoria națiunii române**, a cărui importanță nu numai simbolică, dar și practică și economică nu e

depășită: „Pentru prima dată în istoria modernă a națiunii române - se spune în lucrare - întreg patrimoniul său material, spiritual și uman se integrează, astfel, într-un organism economic-social unitar, capabil de o dezvoltare mai puternică și mai rapidă”. Chiar dacă astăzi, ca urmare a deciziei marilor puteri victorioase în al doilea război mondial, țara noastră apare vitregită de o parte din teritoriul său istoric național, anul 1918 marchează reconstituirea României sub forma statală întregită, independentă și suverană și „constituie etalonul istoric major cel mai reprezentativ al dimensiunilor națiunii române pentru întreaga evoluție de până azi, ca și pentru viitor”.

O altă idee fundamentală a lucrării, ce se constituie, de altfel, și ca argument pentru cea precedentă, o reprezintă **perspectiva spațial-temporală complexă în care este considerată, în mod firesc, tranziția românească** și cerința analizei sale pornind de la stadiul actual al societății românești, de la potențialul său material, uman și științific și necesitatea pragmatică a luării în considerație, totodată, a actualelor condiții internaționale și a raportului de forțe mondial. Lucrarea atrage atenția asupra primejdiei unei abordări reducționiste a tranziției, numai ca proces reparator al malformațiilor produse în economia și fizionomia societății noastre de totalitarismul anilor 1945-1989 și a confruntării specifice „războiului rece”; fără îndoială, tranziția, ca obiectiv, trebuie să înlăture malformațiile produse de reproducția de tip „socialist” și consecințele social-politice și morale ale acesteia, de apartenența forțată la fosta „lume a doua”, la „lagărul socialist”. Ar fi însă greșit și periculos a orienta tranziția românească, azi, numai în această direcție: țara noastră are de depășit, în același timp, și urmările anarhiei și dezordinii postdecembriste, consecințele dezastrușoare economice naționale, profundele rupturi provocate între agricultură, industrie, consum, urmările aplicării unei reforme agrare exclusiv pe criterii politice, lipsită de viziune economică și suport financiar, de credite. Dezorganizarea întregului sistem economic, necapitalizarea întreprinderilor, greșita și grăbita retragere a statului din rolul său de proprietar și administrator al celei mai mari părți din aparatul productiv și, mai ales, neînțelegerea adevărului că statul trebuie să fie manager al reformei și restructurării, au lăsat locul unei **veroase și agresive, rapace acumulări capitaliste primitive, au favorizat apariția unei „piețe subterane”, ce sustrage controlul social și resurselor țării peste 30% din P.N.B.**, expediate în cea mai mare parte în străinătate, fără un echivalent productiv sau pentru consum, pentru piața națională; toate acestea, în dauna situației generale a economiei țării și, mai ales, a condițiilor de trai ale populației largi.

Tocmai într-un moment de accentuată accelerare a impactului științei asupra vieții omului, a creșterii interdependențelor mondiale, a impactului tot mai evident al evoluțiilor externe asupra condițiilor diurne ale existenței umane și a afirmării puternice, de neocolit, a oportunităților cooperării și securității zonal-continentale prin integrare internațională, **societatea românească se prezintă cu un po-**

tențial economic redus la 50-60 la sută față de 1989, cu o agricultură reabilitată social prin reîmproprietărire, dar care fărâmițată și necompletată cu credite, tehnologie, cu șeptelul înjumătățit față de 1989 și cu marile sisteme de irigații scoase din funcțiune, lipsită de o viziune economică modernă, are de recuperat nu numai mari diminuări de randament față de țările avansate europene, dar chiar și față de 1989, fiind incapabilă să asigure nevoile țării, cele de consum în primul rând.

Nu este posibilă o redare pe scurt a conținutului de idei și propuneri din lucrare, care încearcă să formuleze sugestii atât pentru ridicarea coordonării de ansamblu a reformei și restructurării la nivelul exigențelor, posibilităților și practicii altor țări, cât și în ce privește sectoarele social-economice de bază; ele se constituie într-un tot unitar, din dorința de a îndrepta mai mult atenția clasei noastre politice, factorilor puterii și opoziției, partidelor și grupurilor profesionale, în primul rând, asupra marilor responsabilități istorice și gravității actualelor probleme ce se cer rezolvate, dar și din convingerea că interesul național este cauza întregii națiuni, a tuturor partidelor, că **formularea sa exactă nu se poate realiza decât printr-o abordare calificată, riguros științifică, despovărată de orice considerent străin, de prejudecățile și consecințele ideologice; în zilele noastre, nici Estul și nici Vestul nu mai pot căpăta sensurile politice definitorii ale luptei dintre sisteme. Clasa noastră politică și noi toți avem de depășit consecințele totalitarismului, dar și ale unor decalaje care se adâncesc între România și țările avansate; avem însă de învățat din propria noastră experiență, dar și a altor țări, a întregii lumi. Tranziția cere obiective clare, perspective credibile privind, în primul rând, zestrea tehnologică și marele potențial național uman, științific și de înaltă calificare. Dar ea cere, totodată, o evaluare corectă a perspectivelor integrării în structurile europene, fără însă a neglija marile posibilități ale fostelor**

state sovietice, ori ale Extremului Orient și Chinei, devenite în câteva decenii polii celei mai accelerate dezvoltări.

Lucrarea propune acțiuni pentru o mai bună valorificare a resurselor existente, dar și pentru o categorică respectare a cerinței. prezentă azi în experiența lumii avansate, potrivit căreia nu e posibilă nici o dezvoltare susținută, durabilă, fără a considera **protecția socială și participarea echitabilă a marilor mase la folosirea rezultatelor muncii** nu ca o revendicare sindicalistă uzuală, „de stânga”, ci ca o **condiție fundamentală a însuși procesului dezvoltării**; lucrarea invită, totodată, la o analiză realistă a „sprijinului” pe care se poate conta din partea Occidentului pentru depășirea greutăților tranziției și sugerează o reflectare „la rece” asupra temeiurilor supralicitării postdecembriste a acestor speranțe și a nevoii unei **categorice reorientări spre efortul intern**, drept sursă principală de dezvoltare; dar ea nu omite cerința unei neîntârziată profesionalizării a „diplomației parlamentare”, în genere a pregătirii de specialitate a tuturor celor care, în mod firesc, sporesc numărul celor ce iau parte la relațiile cu restul lumii; în special, experiența primilor ani de participare la forurile europene, dar și acțiunea de corectă prezentare a realităților țării noastre „în afară” au arătat cât de mult avem de învățat cu toții pentru a înțelege că imaginea externă nu mai poate fi concepută ca o responsabilitate exclusivă a „diplomației clasice”, a „propagandei oficiale”, ci ca o îndatorire de seamă a fiecărui participant la dialogul cu restul lumii, fie direct, fie prin produsele economiei ori creației artistice culturale și științifice, prin ideile și imaginile puse în circulație. Or, în această privință, nu poate exista nici o scuză pentru neînțelegerea lozincii de o viață a lui Titulescu: „**Partidul meu se numește România, pe care lucrarea prezentată o propune ca moto al Alianței Naționale pentru România de Măine, pentru Viitorul Poporului Român.**”

**CONCLUZII ȘI OPȚIUNI
PENTRU ROMÂNIA DE MĂINE,
PENTRU VIITORUL POPORULUI ROMÂN**

EDITURA FUNDAȚIEI ROMÂNIA DE MĂINE

La Editura Fundației „România de Măine” a apărut:

O sinteză teoretică a unor fenomene și evenimente desprinse din cea mai pregnantă actualitate, o transpunere în plan ideatic, științific a valorilor sociale și morale ce se impun tot mai angajant opiniei publice din țara noastră - de la condiția umană și drepturile omului la ideea națională și starea națiunii.

**Prof. univ. dr.
AURELIAN BONDREA,
președintele Fundației
„România de Măine”**

CUVÂNT ÎNAINTE

Lucrarea de față abordează, dintr-o perspectivă teoretică și social-politică amplă, generoasă problematică a raporturilor dintre opinia publică, democrație și statul de drept în condițiile actuale ale evoluției societății românești.

Multiplele înfățișări prin care au trecut, trec și vor trece relațiile dintre opinia publică, sistemul democratic și statul de drept conduc la aprecierea că fizionomia acestora, în spațiu și timp - adică în România din preajma mileniului trei - este, sau ar trebui să fie, rezultanta unor procese de transformare profundă în plan economic, politic și social. Iar dacă funcțiile opiniei publice, în diferite etape socio-istorice, și acțiunea ei, ca factor de schimbare, se află în raporturi directe cu caracterul puterii politice, cu gradul de manifestare a democrației, nu este mai puțin adevărat că, la rândul lor, cele din urmă pot fi stimulii sau frâne ale curentelor de opinie și ale comportamentului uman.

Analiza și dezbaterile unor asemenea aspecte fundamentale devin cu atât mai necesare, cu cât este o realitate faptul că, după 1989, atât la noi, cât și la alții, libertatea a tulburat totul, iar perioada tranziției - ce pare lungă și dificilă - a determinat și determină încă rupturi, restructurări și reasezări, negări și acceptări, nu de puține ori dramatice, încărcate de consecințe economice, politice, morale, culturale, psihologice etc. Nu ar fi realist să se considere că toate acestea ar putea rămâne departe de judecățile, aprecierile opiniei publice. Tocmai din aceste considerente, cristalizarea și afirmarea opiniei publice naționale se integrează și determină cadrul democratic pluralist și, totodată, participă la clarificarea, pentru individ sau colectivitate, a modului de funcționare - din ce

în ce mai necesară - a statului de drept.

Se poate vorbi de opinie publică națională, ca expresie a interesului național? - se va întreba, pe bună dreptate, cititorul. Credem că da, se poate vorbi, de fapt, trebuie vorbit. Aceasta pentru că există anumite interese naționale de ordin general, nealterate de condițiile socio-istorice și politice concrete. Ele sunt interesele României ca stat național unitar, interese imuabile și intangibile, care trebuie să fie mai preșus de orice înclinație sau preferință individuală sau de grup.

Opinia publică națională se structurează și se afirmă în jurul și sub semnul unui element fundamental: opțiunea irevocabilă a societății românești pentru democrație și stat de drept, pentru pluralism politic și economie socială de piață. Din această opțiune esențială izvorăsc interesele naționale majore privind atât evoluția internă, cât și condiția internațională a României.

În acest context, apare ca fiind mai mult decât necesară unirea tuturor eforturilor creatoare, pentru a descifra „pe viu”, în condițiile României de azi, în ce fel, pe ce căi opinia publică, democrația pluralistă și statul de drept asigură adevărata libertate, accesul la mereu căutata prosperitate a fiecăruia și a tuturor.

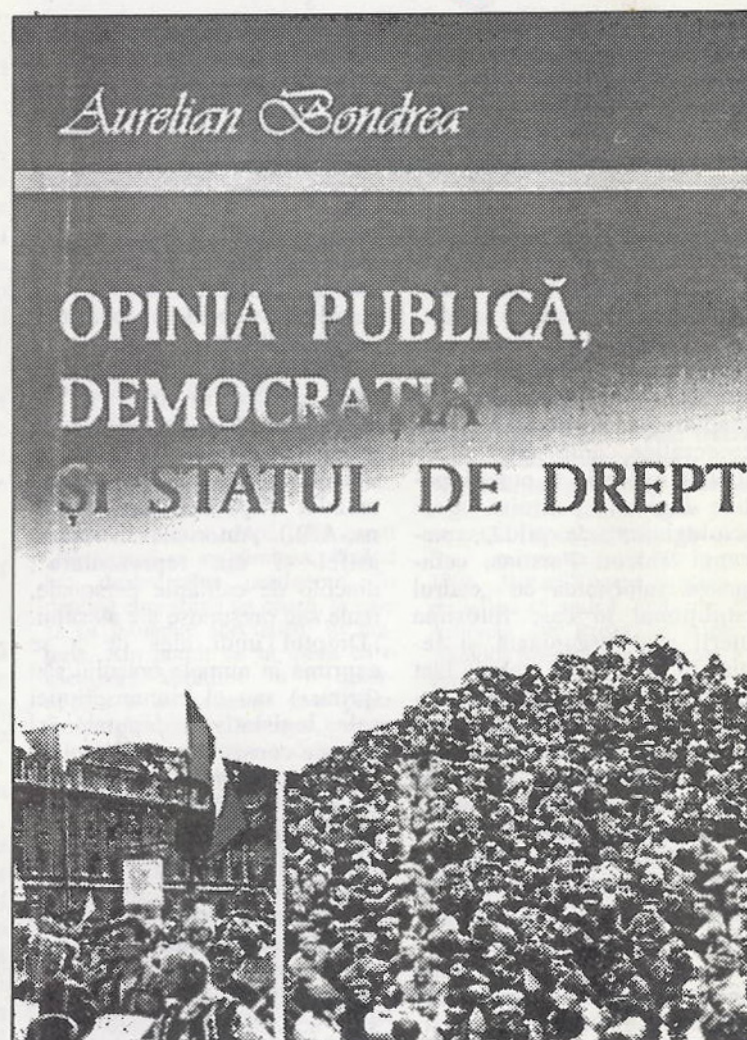
De la aceleași generoase idealuri de progres și prosperitate, de reconstrucție multilaterală a țării, de la dezbaterile științifice riguroase a marilor probleme cu care se confruntă România a pornit și inițiativa realizării lucrării „Starea națiunii 1918-1996. Concluzii și opțiuni pentru România de mâine, pentru viitorul poporului român”, recent apărută, și, ca rezultat, constituirea Alianței Naționale pentru România de Măine, pentru Viitorul

Poporului Român, organism public, obștesc, nepatrimonial, larg deschis tuturor celor care vor să se alăture.

Alianța Națională pentru România de Măine nu este o alianță de partide pe criterii politice și ideologice („dreapta”, „stânga” sau „centru”), ci o alianță de valori, idei și acțiuni civice în slujba intereselor naționale majore ale societății românești. Acest caracter al Alianței presupune delimitarea clară a membrilor săi (persoane juridice sau persoane fizice) de ideile și practicile care afectează grav interesele marii majorități a populației țării și imaginea României în lume: extremismul de orice fel, ignorarea Constituției și punerea în discuție a formei actuale de guvernământ, corupția, în toate formele ei de manifestare, încălcarea legii și a principiilor statului de drept, subminarea economiei naționale etc.

Lucrarea „Opinia publică, democrația și statul de drept” continuă, aprofundează și nuanțează unele aspecte esențiale ale demersului științific referitor la starea actuală a națiunii române și perspectivele sale de evoluție. Sperăm că gândurile noastre vor suscita interesul unor categorii largi de public și am fi onorați dacă opiniile, criticile, sugestiile cititorilor ar conduce la crearea unui curent de opinie în serviciul națiunii, și, în acest fel, la afirmarea intereselor naționale fundamentale, interese care se identifică întotdeauna cu interesele României.

Septembrie 1996

CUPRINS

CUVÂNT ÎNAINTE

I. OPINIA PUBLICĂ ȘI INTERESELE NAȚIONALE

- Necesitatea și actualitatea unei dezbateri
 - Opinia publică și democrația directă
 - Din istoria unui concept; o controversă nu numai filosofică
 - Opinia publică în raport cu schimbările sociale
 - Dilemele unor abordări; democrația și pluralismul opiniilor.
- #### II. RESURSELE CONSTRUCTIVE ALE CONDUCERII DEMOCRATICE A SOCIETĂȚII
- Referendumul național-forma cea mai înaltă de exprimare a opiniei publice
 - Rațiuni și motivații ale dezbaterilor publice, democratice
 - Problemele țării din perspectiva țării
 - „Îndatoriri” ale statului de drept
 - Idealul și practica
 - Funcționalitatea statului de drept.
 - Rolul statului în realizarea reformei economice
 - Democrația și ordinea publică; conștiința ordinii de drept
 - Statul de drept și exigențele societății civile
 - Învățământul ca prioritate națională; școală, democrație, pluralism
 - Opinia publică și educația națională
 - Perenitatea valorilor culturii

III. EXIGENȚE ÎN STUDIAREA OPINIEI PUBLICE

- Funcția valorizatoare a sondajelor de opinie
- Cunoașterea și evaluarea intereselor
- Sondaje „fără frontiere”

- Analize sociale „într-un timp al incertitudinilor”

IV. TRANZIȚIA DIN PERSPECTIVA INTERESERELOR SU-PREME ALE NAȚIUNII

- Clarificări și delimitări conceptuale
- Criteriul esențial de orientare și evaluare a acțiunii practice
- Statul ca reprezentant și apărător al intereselor naționale
- Adevărata „busolă” a țării
- Bazele unității național-statale
- Ispita modelelor

V. CULTURA DEMOCRAȚIEI - STRUCTURI ȘI FUNCȚII SOCIALE

- Cultura democrației și eficiența instituțiilor sale
- Exercițiul democratic ca act de cultură civică
- Cultura democrației în perspectiva social-istorică
- Supremația legii
- Imperativul ridicării nivelului de instruire, de cultură al tuturor cetățenilor
- Comportament public și autoritate
- Implicații socio-educative ale legiferării
- Cunoașterea și recunoașterea statului.
- Știința și cunoașterea legii
- Politică, educație, toleranță
- Coordonate civice ale educației

De același autor, lucrări în curs de apariție:

- Sociologia opiniei publice și a mass-media
- Enciclopedia performanțelor românești în secolul XX. Sociologia
- Identitate etnospirituală și patrimoniu național. Diagnoză sociologică (sub coord.)

Exigențele reprezentării sociale

(Continuare din pag. 1)

Se înțelege că, în acest context, este vorba despre autoritatea socială și politică sau despre latura social-politică a autorităților publice rezultate din funcționarea normală a vieții democratice, autoritatea fiind astfel o expresie a puterii politice legitime instituite. Unii sociologi, ca, de pildă, americanul Talcott Parsons, echivalează autoritatea cu „cadru instituțional în care folosirea puterii este organizată și legitimată”. De aceea trebuie luat în considerație gradul de subiectivitate sau de interes politic al celor care, discutând despre criza de autoritate - reală sau imaginată -, vor să acrediteze ideea crizei de putere. Aceasta este, bineînțeles, expresia logică a forțelor politice concurente, în opoziție, fiind greu de demonstrat convingător, cu argumente obiective, că, așa cum consideră unele abordări sociologice contemporane, exercitarea autorității ar fi în întregime imparțială, dezinteresată și neutră. Este, desigur, un ideal, cu siguranță mai mult

moral decât politic, să se realizeze cerința formulată de același Talcott Parsons, ca autoritatea să poată fi „tot atât de impersonală ca un semafor”.

Cum susțin alți autori, în viața politică, în sistemele democratice „autoritatea legitimă este profitul simbolic, în același timp esențial și specific, al unui mandat reprezentativ (subl. ns.-A.B.). Autoritatea izvorăște astfel și din reprezentare”, dincolo de calitățile personale, reale sau presupuse ale alesului. „Dreptul unui ales de a se exprima în numele orașului său (primar) sau al circumscripției sale legislative (deputat) își găsește consacarea în faptul că vorbele sale nu sunt contestabile de către o autoritate cu legitimitate echivalentă. Neputința de a verifica imediat adecvarea între cuvântul său de reprezentant și aspirațiile presupuse ale reprezentanților este aceea care face credibilă și, în curând, «naturală» în ochii auditorilor săi, această neîncetată identificare... Dacă în schimb alesul nu este sigur în stare să poată vorbi în numele concetățenilor din circumscripția sa, autoritatea

sa se afle atenuată... În același departament, de exemplu, aleșii opoziției au o legitimitate identică celor ai majorității; de unde rezultă că, în caz de disonanțe de expresie, autoritatea legitimă a tuturor se afle slăbită... oricare ar fi tipul scrutinului (local sau național), acuitatea conjuncturii (ternă sau intensă), stilul personal al candidatului (pragmatic sau liric) și, bineînțeles, opțiunile partidului său”. În toate cazurile, discursul pretendenților trebuie să satisfacă cel puțin două exigențe: să exprime diversitatea de aspirații particulare și să susțină interesele generale, adică „să afirme unitatea proiectivă a întregului grup”. Altfel spus, „a promite scăderea impozitului asupra familiilor sau asupra întreprinderilor nu este suficient, trebuie să-ți arăți atașamentul față de marile cauze”, acestea fiind semne de recunoaștere a autorității pentru un om politic realist prin promisiuni și circumspicit, prudent din perspectiva posibilităților. Sunt calități obligatorii pentru cel care aspiră să fie reprezentant recunoscut al colectivității.

1) **Starea națiunii 1918 - 1996**, Editura Fundației „România de Măine”, București, 1996, p. 109.

2) **Philippe Brand, Grădina deliciilor democrației**, Editura Globus, București, 1995, p. 150-152.

să exercite funcții totalitare; în loc să slujească mai bine, mai operativ interesele și nevoile vitale ale populațiilor, în loc să amelioreze relațiile între națiuni, cooperarea internațională, pacea mondială și locală și în loc să stăvilească dezzechilibrele ecologice extrem de periculoase, Politicul (politicile) acționează în direcții contrare.

Întrebare legitimă, de bun simț pe care și-o pune orice om care reflectează cât de cât asupra fluxului informațional cotidian: în ce măsură tocmai Politicul (politicile) e implicat în producerea și reproducerea (amplificarea și permanentizarea) grozăviilor care sunt prezentate zi și noapte de mijloacele de comunicare audio-vizuale și scrise? Asta luând în considerație doar ceea ce Agențiile de presă află, rețin și comunică din nenumăratele grozăvii ce se petrec pe Glob, și ignorând efectele poate niciodată știute ale acțiunilor secrete, tot mai numeroase și mai „eficiente” în zilele noastre.

Iată de ce e straniu că nici nu se pun la ordine de zi a discutării problemelor cardinale ale lumii contemporane RESTRĂNGEREA, DIMINUAREA (și nu AMPLIFICAREA) ROLULUI POLITICULUI (politicilor) în viața societății. Cu atât mai puțin se pune problema de a ACȚIONA PRACTIC pentru a stopa și apoi pentru a micșora ACAPARAREA, SUBORDONAREA întregii vieți sociale la scara națională și a destinului întregii populații a lumii de către Politică.

E limpede că interesele oamenilor politici, ca și ale politologilor și numeroșilor „analști politici” nu se întâlnesc cu interesele marii mase de A SE ELIBERA de politică, sau de a-i restrânge cadrul.

Pentru comunitățile umane, pentru națiuni, Politică este mai degrabă consumatoare de bunuri materiale, de fonduri financiare, decât producătoare de mijloace de trai. Se poate obiecta că nu aceasta este mi-

siunea ei. Politică are o funcție MIJLOCITOARE, iar oamenii politici, partidele sunt MIJLOCITORI între nevoile umane și bunurile-serviciile menite a le satisface. Dacă acest fapt este adevărat, - și noi credem că este adevărat - atunci se pune întrebarea CUM, CU CE COSTURI ȘI CU CE EFECTE (eficiență) își îndeplinește această funcție de mijlocitor, CĂT anume în beneficiul populației, CĂT în folosul „clasei politice”?

Straniu - dar deplin explicabil e și faptul că masele umane, în loc să respingă EXCESUL de politizare și politică, se mulțumesc să-și manifeste indiferența, lehamitea, „restrângerea” prin absenteism la vot.

Numai dacă și numai când marile mase umane și nu mai puțin intelectualitatea își vor manifesta o statornică și vigoasă opoziție față de Politică și politici ca instrumente ale clasei politice, când o reală și nu formală SOCIETATE CIVILĂ va restrânge drastic câmpul de influență și putere a Politicului, actul abuziv de politizare a tot ce mișcă în societate, ei bine, numai atunci organismul social va respira liber, va avea un metabolism normal.

Ca atare, Politică nu produce bunuri materiale și spirituale. Ea nu produce, ci consumă venit național. Ea nu „îngrașă” economia, ci se îngrașă pe seama ei. Iată de ce nu e paradoxal a afirma: cu cât mai puțină politică și politizare în economie, dar și în alte domenii vitale ale activităților sociale, cu atât mai multe nevoi de viață satisfăcute pentru o mai mare parte a populației.

Dacă e o utopie sau o sociologie S.F. proiectarea unei societăți viitoare în care, împreună cu economia, ecologia, medicina, învățământul, cultura și arta (și slujitorii lor) devin infinit mai importante decât Politică și oamenii politici - atunci e greu de sperat în triumful raționalității și umanismului.

Reconsiderări necesare

Prof. univ. dr. Petru PÂNZARU

Politicul și Politică au o existență și deci o istorie veche. Ideologiile politice la fel (doar știința politică, sau mai exact a politicii, este de dată mai recentă). Dar întrucât nu istoria politicii și politicului ne preocupă aici, vom face constatarea inițială că OMENIREA - ea însăși ajunsă la un „volum”, la o dimensiune fără precedent (aproape șase miliarde de ființe umane pe Glob) - TRĂIEȘTE ÎN CEL MAI POLITIC ȘI POLITIZAT SECOL din întreaga sa istorie. Aceasta ne conduce la o altă constatare, și anume că, deși dependența oamenilor față de politică, incidența sau impactul acesteia asupra vieții tuturor oamenilor au fost întotdeauna semnificative, ASTĂZI, mai mult decât oricând înainte, DESTINUL OMENIRII SE AFLĂ ÎN MĂINILE POLITICULUI, ale POLITICILOR.

După aceste judecăți de constatare se pot formula judecățile de valoare. Iar aici intervenin inevitabil cel puțin două aspecte: 1) din unghiul de vedere al căror categorii de oameni se formulează judecățile de valoare; 2) ce CRITERII călăuzesc aceste judecăți.

Într-un fel vor privi și va prezenta (trata) Politicul și politicile cei ce fac politică și altfel (adesea cu totul altfel) cei ce „o suportă”. Una este să fii subiect activ al politicii (elaborare, conducere, decizie, execuție) și alta este să fii obiect pasiv al acesteia. Atât sub aspect existențial, cât și sub cel mental - psihologic, modurile de a „trăi” și de „a judeca” politicul și politicile vor fi diferite. Aici este vorba nu numai de percepții

și experiențe diferite, ci, în primul rând, de INTERESE DIFERITE și de POSIBILITĂȚI, MIJLOACE DIFERITE de a le satisface.

Ca orice alt fenomen sau proces social, și Politică trebuie privită:

1) ca un fapt obiectiv, ca „un lucru”, în sensul dat de Durkheim acestui termen, deci ca o componentă a Realității social-umane;

2) ca având caracter BIVALENT, pendulând între pozitivitate și negativitate, înregistrând când efecte sau influențe benefice, când malefice.

Ca parte esențială a Realității sociale, Politică și politicile (ideologii, doctrine, organizații și instituții, programe, acțiuni) trebuie privite cu LUCIDITATE și, deci, luate AȘA CUM SUNT, cu particularități sau chiar unele legi proprii de „funcționare”.

Ca fapt social bivalent, Politică și politicile se cer supuse unei analize critice severe impuse de evaluarea raporturilor lor cu VIAȚA societăților, cu DESTINUL populațiilor, cu foloasele, binefacerile eventuale și cu daunele, adesea grave, pe care la provoacă.

Fapte multiple, pe care le oferă în stare brută sau prelucrată (comentată) mass-media internațională, demonstrează, zi și noapte, pe de o parte, NEPUTINȚA politicului (politicilor) DE A SOLUȚIONA probleme de interes major, DE A PREVENI evoluții negative, conflicte, victime, iar pe de altă parte, PROPENSIUNEA SA PENTRU CREAREA DE NOI PROBLEME GRAVE, PENTRU RECURGEREA LA

FORȚĂ ȘI AMENINȚAREA CU FORȚĂ.

Având în vedere caracterul bivalent al Politicii și politicilor în raport cu interesele și nevoile societății și, mai ales, creșterea ponderei efectelor lor negative, adesea tragice asupra populațiilor de pretutindeni, noi suntem consternați de faptul că în loc ca să se diminueze aceste efecte ele se amplifică, în loc să-și îndrepte eforturile spre micșorarea razei de acțiune - influență și putere a Politicii, societatea contemporană asistă pasiv la creșterea acestei puteri, la procesul nociv de politicizare și remorcare - dominare a TUTUROR sectoarelor vieții sociale, a tuturor activităților profesionale și - prin intermediul mijloacelor de informare secrete și publice - chiar a vieții particulare, intime a oamenilor.

Întruchipat în structuri instituționalizate STATALE, de PUTERE, care au la dispoziție bugete și prin ele își subordonează cuceririle de vârf ale științei și tehnicii valorificate cu precădere în amplificarea forțelor armate, Politicul ajunge - chiar în sistemele democratice -

Gânduri la început de an universitar

(Continuare din pag. 1)

Unul dintre acestea privește efortul concertat al universităților țării, de stat sau particulare, pentru un front comun, pentru unitate, pentru împărtășirea experiențelor pozitive, întrajutorare și mai bună cunoaștere reciprocă. Cred sincer că nu valorificăm la cotele maxime întregul potențial uman și material de care dispunem pe întreg teritoriul țării.

Unitatea de acțiune a învățătorilor de la toate etajele școlii constituie esența „spiritului haretian” și reprezintă o forță de neegalat.

Mă gândesc, deopotrivă, la mai marea grijă față de tineret. În

vremurile de criză morală care confruntă omeneia, de lipsuri materiale, de frământări sociale, tineretul are nevoie de afecțiune, sprijin, îndrumare atentă, de permanent contact și dialog cu dascălii săi. Exigența se cere completată cu omnia, deciziile cu discernământul, instrucția cu educația.

Intelectualitatea de mâine a țării este opera școlii. Fizionomia sa derivă din sacrificiul nostru la catedră, în sanctuarul în care profesăm și prin care ne prelungim și după dispariția noastră fizică.

Să nu uităm că dascălii transmit mesaje, purtate prin generații, ce nu apun prin trecerea vremii.

REVISTA

OPINIA
națională

Tiparul executat de
DRAGO PRINT GRUP
Tipografia F.E.D.

TEHNOREDACTARE COMPUTERIZATĂ:

Mariana IONIȚA

REDAȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: București, Palatul Sporturilor și Culturii, Parcul Tineretului, Sector 4. Telefon: 330.66.45

Costul unui abonament trimestrial este de 3600 lei. Plata abonamentelor se face prin mandat postal sau dispoziție de plată pe adresa: Fundația „România de Măine”, Palatul Sporturilor și Culturii, Parcul Tineretului, Sectorul 4, București, Cont 451.00.972 - B.C.R. - S.M.B. Abonamente se pot face și prin oficiile poștale din întreaga țară.

Revista „OPINIA NAȚIONALĂ” se află înscrisă în Catalogul de presă „RODIPET” la poziția 2111. Cititorii din străinătate se pot abona prin „RODIPET” S.A. - P.O. BOX 33-57, Fax 0040-1-3129432 sau 3129433, Telex 11995 - Piața Presei Libere nr. 1, Sect. 1, București - România.

Veleități imperiale

Valentin LIPATTI

Pentru orice observator de bun simț, Rusia nu mai este și nu mai poate fi considerată o **supraputere**, precum odinioară defuncta Uniune Sovietică. În lipsesc, pentru aceasta, forța economică și, mai cu seamă, un model de societate (bun sau rău), pe care să-l impună în chip mesianic partenerilor săi mai apropiați sau mai îndepărtați, ca singurul valabil pentru omenire. Așa stând lucrurile, Rusia rămâne, cu toate acestea, o **mare putere** prin potențialul său uman, resursele naturale de care dispune și, nu în ultimul rând, prin forța ei nucleară.

Mi se pare că, în prezent, demersul de politică externă al Moscovei, adesea utopic și supărător, se poate explica prin această ambiguitate (întreținută, sau nu, voluntar): Rusia se comportă în continuare ca supraputerea sovietică, deși nu mai este decât o mare putere militară, măcinată de dificultăți economice și sociale considerabile, care fac ca, bunăoară, solda militarilor sau lefurile minerilor să nu poată fi plătite de luni de zile. Reformele democratice de ordin intern au încă o bază șubredă, oamenii nu prea se omoară să crească producția și productivitatea muncii lor, inflația, șomajul, corupția și acțiunile de tip mafiot sunt fenomene ce nu pot

fi stăvilite, ca, de altfel, și în alte țări europene, care s-au descolțorit de „socialismul real”. Împovărată de aceste neajunsuri multe și grele, Rusia continuă, în politica sa externă, să aibă comportamentul imperial al URSS, fără să mai dispună însă de mijloacele acesteia.

Un prim exemplu îl constituie, în această privință, refuzul îndârjit al Moscovei de a accepta extinderea spre Est a Alianței Nord-Atlantice, prin primirea ca membri cu drepturi depline a fostelor țări comuniste din Europa Centrală și de Est. Luările sale de poziție variază între opoziția categorică și chiar amenințările (a se vedea recentele declarații ale generalului Lebed cu privire la posibilitatea relansării „războiului rece” sau chiar a izbucnirii unui război cald) și până la pozițiile mai flexibile de acceptare a extinderii N.A.T.O. spre Est, cu **condiția prealabilă** ca un acord în bună și convenită formă să fie încheiat cu N.A.T.O. și care să permită Rusiei să devină în mod efectiv un partener al Alianței. Cum blocajul proferat de Moscova nu funcționează ca un drept de veto, este împiedicat pentru oricând ca aderarea la N.A.T.O. a țărilor din Europa Centrală și de Est - care nu prejudiciază, de altfel, cu nimic interesele Rusiei - nu va putea fi

oprită din pricina intransigenței ei.

Aceeași atitudine imperială, proprie vremurilor trecute, caracterizează, de pildă, comportamentul Moscovei în alte mari probleme internaționale actuale, precum rolul său supradimensional și ineficient în soluționarea tragediei iugoslave sau în evoluțiile menite să continue procesul de pace în Orientul Mijlociu, amenințările că se va folosi de dreptul său de veto în Consiliul de Securitate al O.N.U. (fără să o facă) ș.a.m.d. Într-un cuvânt, Rusia se comportă de cele mai multe ori ca fosta Uniune Sovietică (a se vedea conflictul militar din Cecenia), fără să mai dispună de mijloacele și privilegiile acesteia. De unde, cred eu, caracterul în cele din urmă ineficient al unor asemenea luări de poziție.

Mai se cuvine, poate, să observăm că Occidentul și, în primul rând, Statele Unite ale Americii nu înțeleg să forțeze lucrurile și practic, prin urmare, o politică de menajare a susceptibilităților Kremlinului. Reflexe, neeliminate încă, ale răposatei hegemonii bipolare sau dorință de a integra în mod efectiv Rusia în Europa de mâine? La această prudență binevoitoare se mai adaugă și teama de mai rău, pe care boala președintelui Elțin o profilează la orizont. În tot cazul, veleitățile imperiale pe care Rusia nu încetează să le aibă o împiedică în mod evident să se comporte, așa cum ar fi normal, ca o țară importantă, puternică și pașnică, în concertul european și mondial.

O permanentă sfidare pentru politicile economice: DECALAJELE ÎNTRE VENITURI

Dr. Constantin CIUTACU

Teoremele neoclasiche ale schimburilor internaționale sunt însă insuficiente, pentru că raționamentele lor sunt statice. Dacă se vor introduce în discuție ritmurile de destructură și recompunere a economiilor și a ocupării, ca și ritmurile schimburilor, ale inflației, ale mișcării cursului de schimb - într-o parte și în alta -, teoriile neoclasiche ale egalizării costului factorilor prin liberul schimb sunt inoperante din punctul de vedere al generării binelui comun; dacă se aplică, de regulă, ele produc mari daune într-o parte și plusuri în alta. Dacă comerțul cu țările cu salarii joase este rapid, ritmul de deconstrucție ocupării celor expuși este mare iar absorbirea acestora de către sectoarele competitive nu se mai poate produce.

Este nevoie, deci, de o întreagă strategie care să vizaze **posibilele efecte încrucișate pe care interdependențele prin schimburi le pot produce**.

Prin prisma acestor constatări putem înțelege mai bine cum a fost posibilă în România căderea inițială cea mai accentuată, nu în ramurile mari consumatoare de energie, ci, mai ales, în întreprinderile mari consumatoare de muncă, ce nu lucrau neapărat cu tehnologie de vârf și care foloseau forța de muncă ieftină.

Esențială pentru România va fi, în viitor, **corelarea ritmurilor de creare a unor sectoare competitive cu ritmurile de deconstrucție a celor necompetitive**. Crearea de sectoare și ocupare competitive este dependentă de inovare și transfer de tehnologie și de formarea forței de muncă.

Cu cât țările din Est, inclusiv România, vor fi mai preocupate să dezvolte și să achiziționeze mai rapid noi tehnologii, cu atât ritmul

de transformare a competitivilor din Vest în activi expuși va fi mai mare, iar problemele veniturilor salariale ale acestora vor presa spre noi politici și, eventual, noi restricții în circulația liberă a capitalurilor și a bunurilor.

Ritmul difuzării tehnologiilor către țările cu salarii joase, care ar acutiza prin producția lor impactul asupra pieței muncii și a salariilor din țările furnizoare, este esențial și credem că acesta nu se reglează după simple sentimente, după aparențe sau dorința celor slabi.

Transferul de populație din agricultură în industrie a fost, în România, un factor care, inițial, a diminuat numărul celor expuși, crescând ponderea ocupării competitive. Aici a fost vorba de câteva milioane de activi. A fost relativ ușor ca un țărăn să devină un bun specialist, inclusiv în prelucrările mecanice de precizie. Astăzi, însă, este mult mai greu ca un specialist să fie ținut în categoria competitivilor și are loc un proces masiv de intrare pe piața celor expuși; **România tranzitează, practic, de la exodul rural la exodul industrial**; care dintre aceste procese au fost și sunt pozitive sau negative, artificiale și forțate sau necesare etc. - rămâne o întrebare la care, în termenii teoriei economice generale, este greu de a da un răspuns tranșant.

Dacă vom rămâne numai la nivelul imitării unor modele, a unor produse și tehnologii, fără o inovare națională, putem oricând să ajungem într-o situație profund nefavorabilă; după un timp mai lung sau mai scurt, vom constata că suntem expuși, necompetitivi, că nu avem capital și că nu mai primim tehnologii, iar producția nu corespunde cerințelor pieței și se cere total restructurată.

Revenind, vom spune că atât în interiorul unei economii, cât și între diferite țări - prin actualele mecanisme ale pieței interne și, mai ales, internaționale - este **nevoie de existența unei mase umane cu venituri mici**, care (venituri) să nu crească, ci chiar să scadă, pentru a putea susține creșterea veniturilor mari și, eventual, combaterea șomajului; aceste constatări se pot face dacă vom analiza serios istoria dezvoltării și evoluției economiilor de piață în țările avansate. Este greu să ne pronunțăm dacă o asemenea constatare este pozitivă sau nu, este de dorit sau nu și dacă s-ar putea proceda altfel. Între mecanismele de piață și politicile macroeconomice există o mare diferență.

Țările din Est nu vor putea fi integrate în U.E. cu consecința creșterii imediate a salariilor și veniturilor lor; o asemenea evoluție ar contrazice logica istoriei dezvoltării. Dacă nu se va întâmpla așa, atunci ar fi necesar ca țările occidentale să redeschidă scara veniturilor spre diferențe crescătoare; polarizarea socială nu pare a mai fi acceptată de democrațiile occidentale în pragul celui de al treilea mileniu și, deci, s-ar cere întreprins altceva, pentru a nu fi laminată însăși clasa de mijloc. O altă soluție care pare astăzi neacceptabilă ar fi refuzul schimburilor comerciale și al integrării țărilor din Est, cu salarii joase. Teoria economică trebuie, credem, să caute soluții la aceste frământări, fără a se subordona geopoliticii.

Primele două părți ale acestui articol au apărut în „Opinia Națională” nr. 147, 148.

Subiectivism în judecarea istoriei

Ioan SCURTU

Un cunoscut filosof și om de cultură aprecia că una din caracteristicile românilor, cu deosebire a intelectualilor, este „lăutărismul”, adică vorbitul după ureche. Se întâmplă foarte adesea ca, întrebând în legătură cu o anumită problemă, pe care nu o cunoaște, românul să se angajeze în discuție, să-și dea cu părerea, să formuleze concluzii cu caracter de sentință.

Am crezut că, după 1989, acest „lăutărism” se va diminua, făcând loc dezbaterilor pertinente, în deplină cunoștință de cauză, la care să se pronuțe specialiștii în materie. Am pornit de la ideea că o asemenea atitudine va fi determinată și de existența unei prese extrem de bogate și incisive, care va lua atitudine împotriva celor care vorbesc „după ureche”. Dar, din păcate, presa - în bună parte - nu numai că nu a descurajat, ci din contra, a promovat „lăutărismul”. Voi da câteva exemple din două domenii pe care le cunosc destul de bine: istoria și arhivistica.

După 1989, de cea mai mare atenție s-a bucurat, așa cum era firesc, istoria contemporană a românilor, publicul larg fiind interesat să afle adevărul despre personalități precum Ion I.C. Brătianu, Iuliu Maniu, Corneliu Zelea Codreanu, Carol al II-lea, regele Mihai, Ion Antonescu, Lucrețiu Pătrășcanu, despre rolul unor organizații politice (Mișcarea Legionară, Partidul Comunist din România), despre participarea României la cel de-al doilea război mondial, despre guvernul Groza etc. Răsfoind ziarele și revistele din ultimii ani, urmărind mai multe emisiuni la Radio și la TV am constatat un fapt interesant: pentru a comenta și caracteriza respectivul personalități și evenimente au fost solicitați unii istorici, în covârșitoarea lor majoritate ne-specialiști în perioada contemporană. Cei mai mulți erau mediciști, unii specialiști în istoria veche, iar câțiva în istoria modernă. Aceștia, invitați să-și spună părerea, nu au avut curajul (sau decența) de a-și declara competența, ci au scris și au vorbit ca și cum ar cunoaște subiectul, ba chiar ar fi făcut cercetări personale, care le permit să exprime judecăți de valoare. Au apărut, peste noapte, comentarii de istorie contemporană a României, care au luat cu asalt mass-media. Discuțând probleme delicate - asupra cărora specialiștii înșiși evită să tragă concluzii, fiind preocupați de nuanțe, de integrarea personalităților, fenomenelor și proceselor istorice în context intern și internațional - asemenea „lăutari” se pronunță cu nonșalanță, dau sentințe categorice: „bun”, „rău”, „patriot”, „trădător”, „geniu” sau „cretin”. Citorul, ascultătorul sau privitorul - necunoscând specialitatea respectivilor - pot crede că cele spuse sau scrise sunt reale, deoarece au fost prezentate de istorici. În acest fel, în loc ca problemele să fie clarificate pe o bază științifică, se ajunge la răspândirea unor neadevăruri, confuzii și aprecieri „după ureche”. Cum publicul român este încă obișnuit să creadă ce „se scrie la gazetă” sau se prezintă la Radio și TV, cele afirmate sunt luate „de bune” și cu greu mai pot fi combătute cu argumente științifice. Se realizează astfel - cu sau fără voie - o nouă falsificare a istoriei, cu consecințe profund nocive, mai ales pentru tineri.

Am asistat, în urmă cu câteva luni, la o dezbateri în legătură cu Legea Arhivelor Naționale. Cu o singură excepție, nici unul dintre organizatorii dezbaterii, și au fost vreo 10-15, nu citise legea. Aceasta nu i-a împiedicat să-și dea cu părerea, să spună că legea are mari lipsuri, să vină cu exemple din

tinerețea lor, când accesul la arhive era limitat și strict controlat. S-a ajuns până la a se da Rusia ca exemplu de democrație în ceea ce privește accesul în arhive, referindu-se numai la perioada de dezorganizare din această țară (1991-1993). Interesant este că ei nu s-au referit la marile state democratice - S.U.A., Marea Britanie, Franța - unde există reglementări foarte clare asupra cercetării documentelor de arhivă. Deși dezbaterile aveau loc în 1996, „lăutarii” noștri nu știau - sau nu voiau să spună - că, din 1994, Arhivele din Rusia au reintrodus „Fondul Special”, iar accesul a devenit restrictiv; ei căutau să convingă pe participanți că Rusia este un model demn de urmat. În cursul dezbaterilor, cineva a propus ca arhivele din România să fie complet deschise până în 1989, pentru a se cunoaște „adevărul asupra perioadei comuniste”. Acesta - vorbind „lăutărăște” - nu știa că legislația arhivistică internațională prevede anumite trepte de acces, termenul cel mai scurt fiind 30 de ani. Menționez doar faptul că Legea Arhivelor Naționale din România a fost apreciată de Comitetul Internațional al Arhivelor pentru spiritul ei modern și democratic. Dar, pentru „lăutarii” noștri, aceasta nu are nici o semnificație, importantă este părerea lor, pe care țin să o știe toată lumea.

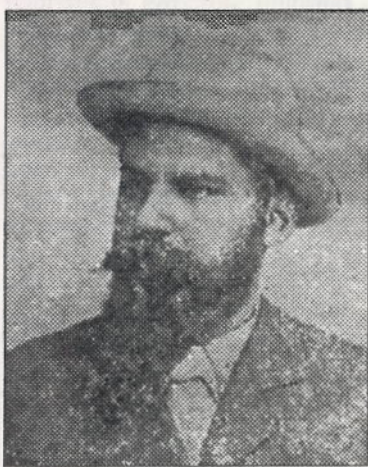
La o emisiune TV, destul de aprinsă, cu participarea mai multor istorici, s-au făcut tot felul de aprecieri în legătură cu activitatea arhivistilor, cu mentalitatea lor, cu atitudinea față de cititorii, de regulă negative. Unul dintre ei a jins să se știe că, datorită predicțiilor puse în calea cititorilor, sala de lectură a Arhivelor Naționale era goală! Las la o parte faptul că la respectiva emisiune nu a fost invitat nici un arhivist, dar interesându-mă, am constatat, cu stupeoare, că doar unul dintre cei cinci „combatați” trecuse în ultimii 8 ani pragul sălii de lectură a Arhivelor Naționale, ceilalți nici nu ceruseră obținerea unui permis pentru cercetare. Iar acel „unul” nu era istoric! Faptul în sine mi se pare mai mult decât semnificativ pentru „lăutărismul” românesc. Realizatorul emisiunii, cuprins și el de același spirit, nu a avut curiozitatea de a vizita sala de lectură a Arhivelor Naționale, lăsând să se acrediteze ideea că acolo bate vântul. În fapt, această sală (de circa 50 de locuri) este neîncăpătoare pentru numărul mare de cercetători, iar o simplă „trecere cu camera” prin sală ar fi dovedit falsitatea celor spuse, „după ureche”, în emisiunea sa.

În aceeași categorie, a „lăutărismului”, includ aprecierile globale privind istoriografia românească. Mi-a fost dat să aud că înainte de 1989 întreaga istorie a fost falsificată și trebuie rescrisă: „să o luăm de la zero”. Revin la ideea că un specialist în istorie veche sau medievală nu se poate pronunța în cunoștință de cauză în privința istoriei moderne sau contemporane, și invers. Dar, curios, nici unul dintre cei care și-au făcut studiile în timpul „regimului comunist” nu a declarat că renunță la diploma obținută atunci, deoarece nu are valoare. Mai mult, nu puțini au folosit aceste diplome, precum și lucrările publicate în „vechiul regim” (cele de „valoare zero”) pentru a obține funcții și chiar titluri academice.

După cum lesne se poate observa, „lăutarii” de astăzi, făcând generalizări, riscă să cadă în ridicol. Cred că a sosit vremea să ne luăm în serios pe noi înșine, pentru ca să ne poată lua și alții, deoarece o cultură serioasă nu poate propăși prin „lăutărism”.

PERMANENTE ROMÂNEȘTI

CONSTANTIN STERE

Dr. Marin NEDELEA

În urmă cu 60 de ani se stingea din viață omul politic și de cultură **Constantin Stere**, personalitate dinamică, multilaterală, care a jucat un rol de primă mărime, timp de aproape cincizeci de ani, în coagularea și dezvoltarea spiritualității românești.

Născut în anul 1865 în Basarabia subjugată, într-un sat din împrejurimile Sorocăi, a petrecut șase ani din prima tinerețe în exil siberian. A avut însă marea satisfacție de a contribui ca protagonist, în calitate de președinte al Sfatului Țării, la consfințirea unirii Basarabiei cu patria-mamă prin istorica hotărâre a acestuia din 27 martie 1918. Stabilit în 1892 la Iași, unde a fost profesor de drept constituțional și, o vreme, rector al Universității din localitate, din 1906 a editat aici, împreună cu G. Ibrăileanu, prestigioasa revistă „Viața românească”. Creator și animator al curentului poporanist, consilier apropiat al liderului liberal Ion I. C. Brătianu, apoi unul din fruntașii Partidului Țărănesc, devenit din 1926 Partidul Național Țărănesc (din care s-a retras în 1930), Stere a străbătut, în lunga lui activitate politică, un drum relativ sinuos, concepțiile sale social-politice situându-se însă constant în zona unui radicalism democratic.

Încă de la începutul activității lui publicistice, Stere face o critică acerbă stărilor de lucruri din vechea Românie. Într-un foileton social publicat în 1895 în ziarul „Adevărul”, cu o argumentare apropiată de cea a junimiștilor de odinioară, el ajunge la concluzia că la noi „s-a inaugurat... o stare socială analogă cu ceea ce se numește în sociologie... **faza de acumulare primitivă a bogățiilor**”, caracterizată prin „crime și despoieri îngrozitoare”. Clasa care patronează acest proces și se identifică cu el este „tânăra, dar putredă noastră burgheză”, care întrunește „toate virtuțile unei societăți în decadere și toate sălbăciunile barbariei”, clasă ce „a veștejit chiar înainte de a înflori”.

Burghezia noastră, susținea Stere, a fost intermediarul puterilor vest-europene, a căror clasă conducătoare, urmărind propriile ei interese politice și economice, a introdus și în România „civilizația capitalistă”. Dar „burghezia română nou-născută n-a știut să organizeze producția națională pe baze capitaliste”. Ea a acumulat avuții uriașe, dar nu ca efect al „capitalizării și centralizării” producției, ci ca „rezultat al unor hoții și pungășii fără seamăn”.

În ce privește viața politică, aceasta îi apare ca reducându-se aproape exclusiv „la niște lupte crâncene pentru împărțirea spoliilor stoarse de la nenorociți contribuabili; partidele noastre istorice - aprecia atunci Stere - nu-s decât niște bande, organizate pentru... concentrarea bogățiilor naționale...”.

Însăși Constituția nefiind pentru ele decât „o fițuică de hârtie”.

Deosebit de vitriolantă este critica făcută de Stere „pături culte” a societății românești a vremii, considerată „avangarda burtă-verzimii”, și a cărei activitate civilizatoare este ca și inexistentă. Ea perorează despre sprijinul Europei pentru România, dar „nu pricepe că «Europeni» puțin îi pasă de interesele naționale ale românilor”, și „le va lua în considerație numai dacă după dânsel se vor ascunde forțele reale și materiale ale poporului întreg, și nu numai niște țipete dezordonate ale unei mâini de oameni”.

Reproșând claselor noastre suprapuse că „au fost deprinse din vechime să închine țara ba în stânga, ba în dreapta”, Stere își exprima îngrijorarea pentru faptul că „Europa... își pune prea des picioarele în strachina noastră națională, și

fiica-i adoptivă, burghezimea română, știe să o respecte”.

Totodată, Stere a combătut, în numele convingerilor sale liberale și poporaniste, concepțiile socialiste, socotite inadecvate realităților românești. „Nu înțeleg pe un socialist - scria acesta - dacă el nu simte un respect elementar pentru demnitatea omenescă, dacă el nu are o umbră de iubire pentru oamenii concreți ce-l înconjoară; nu cred în sinceritatea unui luptător pentru forme sociale mai drepte și mai umane, dacă îmi zice: «piară poporul român întreg, numai socialismul să învingă», dacă el nu pricepe... adevărul clar, ca lumina soarelui, că nu oamenii sunt pentru socialism, ci socialismul pentru oameni...; nu admit confundarea **internaționalismului** cu **antinaționalismul**, când se scapă din vedere toate interesele vitale ale unui popor, cele

politice, economice și culturale; disprețuiesc pe acei care oftează că nu s-au născut în altă țară, mai civilizată; urăsc pe cei care în programele lor aruncă peste bord majoritatea covârșitoare a muncitorimii române, țărănimea, sub cuvânt că având o șuviță de pământ sunt mic burghezi”.

Lichidarea marii inechități în repartiția proprietății funciare era considerată de Stere de o importanță vitală pentru însăși existența statului român și pentru o viitoare unire a tuturor românilor într-un singur stat. „Căci tot viitorul statului român - scria el la un an după Răscoala din 1907 - atârână de la răspunsul pe care va trebui să-l dăm în timp util la această singură întrebare: va înțelege clasa noastră diriguitoră, va înțelege opinia publică că **nu putem trăi ca stat** dacă majoritatea covârșitoare a națiunii, care reprezintă toată forța ei vitală și toată puterea ei productivă, va rămâne în starea aceasta de deznădejde, jertfită bunului plac al «celor o mie» (de mari moșieri - M.N.)...”, încât țărani din România liberă să poată arunca priviri lacome peste hotare?”

Partizan ferm al realizării unității naționale, Constantin Stere a avut neșansa de a se situa în tabăra filogermană, văzând în aceasta singura posibilitate de a înfrânge Rusia și a asigura eliberarea Basarabiei. Căci, în caz de biruință a Rusiei, raționa el, „noi trebuie să renunțăm pentru totdeauna la cele două milioane de suflete din Basarabia și suntem cel puțin condamnați să ajungem o enclavă rusească, să cădem în vasalitatea de fapt a puternicului imperiu”.

De o incontestabilă actualitate sunt cuvintele adresate de Stere la 27 martie 1918 deputaților din Sfatul Țării reprezentând populația rusofonă și alte minorități din această provincie istorică: „Poporul român n-a venit aici din afară, aici

s-a născut... Noi n-avem unde pleca și nimeni n-are dreptul să ne gonească din țara noastră. Un veac întreg, supuși și tăcuți... am purtat jugul; un veac întreg limba noastră era oprită, un veac întreg cartea în limba maternă a fost persecutată... Nenumărate jertfe au făcut cei care au voit să-și însușească începuturile culturii naționale. Și acum, când voim să intrăm ca stăpâni în casa noastră proprie, reprezentanții minorităților n-au dreptul moral să ne închidă ușa... Cei care au venit printre noi prin forța baionetelor și pe care îi primim de bună voie ca cetățeni, n-au voe să ne împiedice”.

Ideea democratizării consecvente a vieții publice, a statului, este marcat prezentă în toate perioadele vieții și activității lui Constantin Stere. Încă în 1907, el propunea „desființarea privilegiilor electorale”, declarând că idealul său „e cuprins în acea formulă care rezumă principiile dreptului constituțional modern în această privință: sufragiu universal, egal, direct și secret”. În 1922, în anteproiectul de Constituție pregătit în numele Partidului Țărănesc, Stere scria, anticipând parcă probleme ce vor reveni în viața de stat românească: „Nu poate fi nici democrație, nici constituționalism - nici chiar ordine de drept - fără două condițiuni primordiale: garanția drepturilor și a libertăților cetățenești, pe de o parte, și dezvoltarea focarelor de viață cetățenească în adâncimile corpului național, a instituțiilor de autonomie locală, pe de altă parte... Fără «supremația legii» și fără autonomia locală - adică fără asigurarea libertății individuale și a libertății comunale - oricât de perfecționat ar fi aparatul central de guvernare..., constituționalismul va rămâne o simplă fațadă, în dosul căreia se poate ascunde arbitrarul și despotismul...”

GEORGE DIMA

Prof. Liviu BRUMARIU

Gheorghe - apoi, George - Dima s-a născut în anul 1847, la 10 octombrie, la Brașov.

Este trimis la Liceul din Viena, iar apoi devine student, la Politehnica din Karlsruhe, spre a se face inginer; curând, își descoperă marea atracție pentru muzică și se consacră studiului, mai întâi în domeniul cântului vocal, obișnând calitatea de solist al Operei din Klagenfurt și Zürich, concertând în Germania, iar apoi în Ardeal și Banat. Mai târziu, studiază, la Viena și Graz, armonia și contrapunctul cu Ferdinand Thieriot și Uffman, specializându-se la renumitul Conservator din Leipzig: „Atlas mereu de studii noi - își amintește G. Dima -, am plecat la Lipsca, unde am studiat compoziția cu prof. Iadasohn. Ce bărbat minunat era acesta! Tare mult mă iubea și eu încă îl stimam mult! Am absolvit Conservatorul din Lipsca în anul 1880”.

Înainte de plecarea sa la Leipzig (1878), George Dima a fost profesor de muzică la Brașov, între anii 1874-1878, la „Seratele Centrale” din acest oraș, alături de Ciprian Porumbescu, Iacob Mureșanu și Nicolae (Niky) Popovici.

De la 1 mai 1881, George Dima acceptă să îndrume „Reuniunea de cântări” din Sibiu, unde va rămâne timp de 20 de ani, devenind conducătorul și îndrumătorul în-

tergii vieți muzicale de aici. Pe lângă „Reuniunea de cântări” i se oferă conducerea Corului Catedralei ortodoxe, iar mai apoi și a Catedrei de muzică vocală și instrumentală la Seminarul Teologic Andreian.

Dacă Blajul greco-catolic se autodenumea „Mica Româ” sau, după alții, „Mecca românească”, Sibiu, ca centru al ortodoxismului transilvănean, cu multe instituții de cultură și educație românească, era denumit pe drept cuvânt „Atena Ardealului”.

La Sibiu, apar lucrările corale, precum și cele pentru voce și pian românești scrise de G. Dima: „De ce nu-mi vii”, „Și dacă ramuri bat în geam”, „Somnoroase păsărele”, „Ce te legeni codrule”, „O ce veste minunată” ș.a. Tot acum, George Dima compune și marile sale lucrări: „Hora”, pe versurile lui V. Alecsandri, „Mama lui Ștefan cel Mare” (poezie de I. Bolintineanu), „Cantata” (poezie de Andrei Băresanu), câteva liturghii și alte coruri pe texte liturgice.

Dintre memorabilele sale turnee în ținuturile locuite de români, cel de la București, din 22 și 23 mai 1895, ocupă un loc aparte. Artiștii ardeleni au fost primiți cu multă căldură și dragoste frățească în Capitala României. În presa din București se putea citi: „Alătăieri am auzit, pentru întâia oară în sala

Ateneului, corul mixt al Reuniunii române de muzică din Sibiu, sub conducerea dibace a d-lui G. Dima. Efectul a fost mare. A fost o adevărată fericire pentru orice suflet românesc de a asculta cântecele noastre naționale executate cu măiestrie de vocile cântăreților. E de prisos să mai spunem că publicul era entuziasmat: cântecul național este unul din cele mai puternice stimulente ale patriotismului; cu atât mai mult ne sălta inima, când simțeam că dulcile melodii pe care le auzeam răsunând, veneau de dincolo de Carpați, din plaiurile românești”.

Turneul Corului Mitropolitan din Iași, în Ardeal și Banat, a însemnat un eveniment remarcabil în viața artistică a românilor din aceste părți de țară. George Dima este stimulat și îndemnat să armonizeze melodii ale poporului după modelul lui Musicescu, ceea ce a îmbogățit repertoriul muzical al maestrului sibian și l-a legat definitiv de cântecul popular.

Într-un articol semnat de G. Dima (1898) privind starea de lucruri din Imperiul habsburgic de după instaurarea dualismului austro-ungar (1867) se putea citi: „Și cum stăm noi, cei din Ungaria? Pentru noi nu se deschid visteriile statului, nici pentru nevoile cele mai necesare, necum pentru cultivarea muzicii! Tot ceea ce avem noi este puțin și de ni-l oferă biserica, sub al cărei scut ne-am putut ocroti până acum... Dacă n-am dispus de bani, ca să susținem școli de muzică, am avut oameni cu tragere de inimă, care din puținul lor au înființat reuniuni, cu scop de a cultiva muzica și de a răspândi în popor...” „Românul este iubitor de muzică și cu deosebire de cântare. Dacă e la lucru, dacă e vesel sau trist, el tot cântă”. „Școlul cântării, în școlile populare, este de a influența asupra inimilor fragile și de a le face mai

sensibile pentru tot ce-i nobil și frumos”.

Cu greu se va despărți G. Dima de Sibiu și, totuși, în anul 1899, se reîntoarce în Brașovul natal, unde reeditează activitatea la instituțiile care s-au dezvoltat și care se numesc acum: „Reuniunea de cântări și gimnastică”, „Societatea Teatrală Română Reduta” ș.a.

O dată cu intrarea armatelor române în războiul de reîntregire, intelectuali români în Ardeal și Banat au fost întemnițați. Dima se refugiază în România, este bine primit la București, dar în primăvara anului 1917 este întemnițat la Cluj și stă în închisoare 15 luni. După Unirea cea mare, George Dima este chemat de Tiberiu Brediceanu să preia conducerea Conservatorului de muzică și artă dramatică din Cluj, prima instituție muzicală românească din Capitala Ardealului. Trecură de 70 de ani, G. Dima se simțea în deplinătatea forțelor sale fizice, intelectuale și mai putea lupta cu forțele oligarhice, care au părăsit cu multă greutate Conservatorul din Cluj, instituție ce va căpăta o nouă destinație și un nou destin. Sub directoratul lui George Dima, Conservatorul va deveni un focar al artei muzicale, atrăgând elevi din toate ținuturile românești, care, după absolvire, vor îmbogăți creația muzicală românească și vor mări numărul interpreților vocali și instrumentali, în așa măsură încât, în decurs de două decenii, Opera Română din Cluj avea să se înscrie printre instituțiile de vârf ale teatrului liric din România.

G. Dima s-a stins din viață la 4 iunie 1925, la vârsta de 78 de ani, și a fost înmormântat în cimitirul din Cluj.

Spre cinstirea omului, artistului și patriotului neînfrcat, Academia de muzică și artă dramatică „George Dima” din Cluj-Napoca îi poartă numele.